

Korstorp 2:1 m fl, Berga socken, Mariestads kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning steg 2: Gårdstomt, härdar, kokgrop och blästbrukslämnning

Stig Swedberg och Linda Wigert

Kulturlandskapet rapporter 2022:14

**Korstorp 2:1 m fl, Berga socken, Mariestads
kommun, Västra Götalands län**

Arkeologisk utredning steg 2: Gårdstomt, härdar, kokgrop
och blästbrukslämning

Stig Swedberg och Linda Wigert

Kulturlandskapet

Administrativa uppgifter

Fastighet: Korstorp 2:1 m fl, Berga socken, Mariestads kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut datum / dnr: 2021-10-26 / 431-39635-2021

Uppdragsnummer (Fornsök): 202101458

Uppdragsgivare: Mariestads kommun

Fältarbetsperiod: 2022-03-24 - 2022-05-24

Projektnummer: 22021

Projektansvarig: Stig Swedberg

Fältansvarig: Stig Swedberg

För personalens meriter hänvisas till Kulturlandskapets hemsida.

Underkonsulter: Sveriges Metallsökarförening och Äle Miljö & Vattenvård AB

Utredningsområdets storlek: 82 hektar

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6507 500 m, Öst 435 000 m

Höjd över havet: 70-80 meter

Digitalt dokumentationsmaterial: Fotolista, schaktlista, fyndlista i odt-format. Mätfiler i ssf- respektive shp-format.

Digitalt dokumentationsmaterial förvaltas av Kulturlandskapet.

Fynd: Har ej omhändertagits.

Provmaterial: ¹⁴C-prover förvaras hos Kulturlandskapet.

Korstorp 2:1 m fl, Berga socken, Mariestads kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning steg 2: Gårdstomt, härdar, kokgrop och blästbrukslämning

Kulturlandskapet rapporter 2022:14

© Kulturlandskapet 2022

Författare: Stig Swedberg och Linda Wigert

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.

Omslagsbild framsida: Röjningsröse L2022:3257 inom utredningsområdets yta 3. Intill röset har fynd av mynt, knappar och slagg gjorts. Foto mot nordväst.

Bild baksida: Kartering med metalldetektor inom södra delen av vad som kom att registreras som Spirhults gårdstomt L2022:3286. Foto mot väst.

Orienteringskarta: Framställd av Kulturlandskapet med data från Map Maker samt Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av uppdragsgivaren.

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Kulturlandskapet med data från Lantmäteriet respektive Mariestads kommun.

Upphovsrätt: Om inget annat anges enligt Creative Commons licens CC BY.

Redigering och layout: Andreas Hansen, Omland Form och Fotografi

Sökord: Gårdstomt, härdar, kokgrop, blästbrukslämning, bronsålder, historisk tid Västergötland.

Kulturlandskapet

Ekelidsvägen 5

457 40 FJÄLLBACKA

www.kulturland.se

kontakt@kulturland.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Syfte	7
Utredningsområdet	7
Tidigare undersökningar	7
Metod	7
Utredningsresultat	10
Arkiv	10
Schakt	13
Anläggningar	15
Fynd	19
Analysresultat	21
Lämningar	21
Tolkning och antikvarisk bedömning	25
Tolkning	25
Antikvarisk bedömning	27
Värdering av måluppfyllelsen	27
Förslag på ytterligare åtgärder	27
Lagstiftning	28
Källor	31
Bilagor	
1 – Schakt	34
2 – Fynd	37
3 – Lämningar	38

Illustration 1. Översikt av utredningsområdets yta 1-3, öster om Mariestad. © Lantmäteriet.

Sammanfattning

Mariestads kommun planerar en detaljplan för fastigheterna Korstorp 1:1 m fl, för att möjliggöra att området går att nyttja som industriområde. Kulturlandskapet har därför fått i uppdrag att utföra en arkeologisk utredning steg 2 inom området. Området har tidigare varit del av en arkeologisk utredning steg 1, utförd av Västergötlands museum.

Utredningsområdet var indelat i tre ytor av delvis olika karkatär. Yta 1 bestod till stor del av åkermark, yta 2 av våtmark och moränåsar medan yta 3 huvudsakligen utgjordes av åkermark men med ett betydande inslag av äldre hagmark.

Sedan den tidigare arkeologiska utredningen fanns det en lämning registrerad inom utredningsområdet: Inom yta 3 hade en historisk husgrund registrerats som L1959:3247, bedömd som övrig kulturhistorisk lämning.

Resultat

Den arkeologiska tredningen resulterade i att 49 lämningar noterades. Av dessa kom dock elva att ingå i by-/gårdstomten, L2022:3286, varför det totala antalet nyregistrerade lämningar i Kulturmiljöregistret är 38.

Yta 1

Inom yta 1 framkom tre lämningar, en kokgrop och två röjningsrösen. Kokgropen bedömdes som fornlämning och de två röjningsrösen som övriga kulturhistoriska fornlämningar.

Yta 2

Inga lämningar registrerades inom denna yta.

Yta 3

Inom yta 3 framkom 35 lämningar, i form av en by-/gårdstomt, tre härdar, en blästbrukslämning, en hägnad, en vägbank, ett dike samt 27 röjningsrösen. Inom ytan fanns även den tidigare registrerade husgrunden. Totalt inom ytan finns därmed 36 lämningar. Fem av dessa är fornlämningar och resterande övriga kulturhistoriska lämningar.

Förslag på ytterligare åtgärder

Kulturlandskapet anser att det stora antalet röjningsrösen inom yta 3 är karaktärsskapande, och vid vidare planering bör det undersökas om dessa kan ingå i den nya tomtmarken som historiska inslag.

De fornlämningar som framkom bör förundersökas om de berörs av de framtida planerna. Berörda fornlämningar är:

- L2022:3288, Kokgrop, belägen inom yta 1. Även något av röjningsrösen bör ingå i ett förundersökningsuppdrag.
- L2022:3286, By-/gårdstomt. Även några av röjningsrösen bör ingå i ett förundersökningsuppdrag.
- L2022:3287, Härd.
- L2022:3290, Blästbrukslämning.
- L2022:3291, Härd.
- L2022:3292, Härd.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

Inom begreppet miljö i MB ryms även kulturmiljö. MB's hänsynsregler ställer krav på att undvika skador på områden och miljöer som innehåller kulturvärden (MB kap 1). Även övriga kulturhistoriska lämningar omfattas av det generella skydd för kulturmiljön som ges i MB. MB ger också möjlighet att ställa krav på att en verksamhetsutövare ska utföra kompensationsåtgärder för eventuell skada som uppstår (MB kap 2).

Stengärdesgårdar och röjningsrösen i anslutning till jordbruksmark åtnjuter biotopskydd enligt Miljöbalken 7 kap. 11 §. Detta innebär att de inte får täckas över eller tas bort. Ansökan om dispens från biotopskyddet skickas till länsstyrelsen.

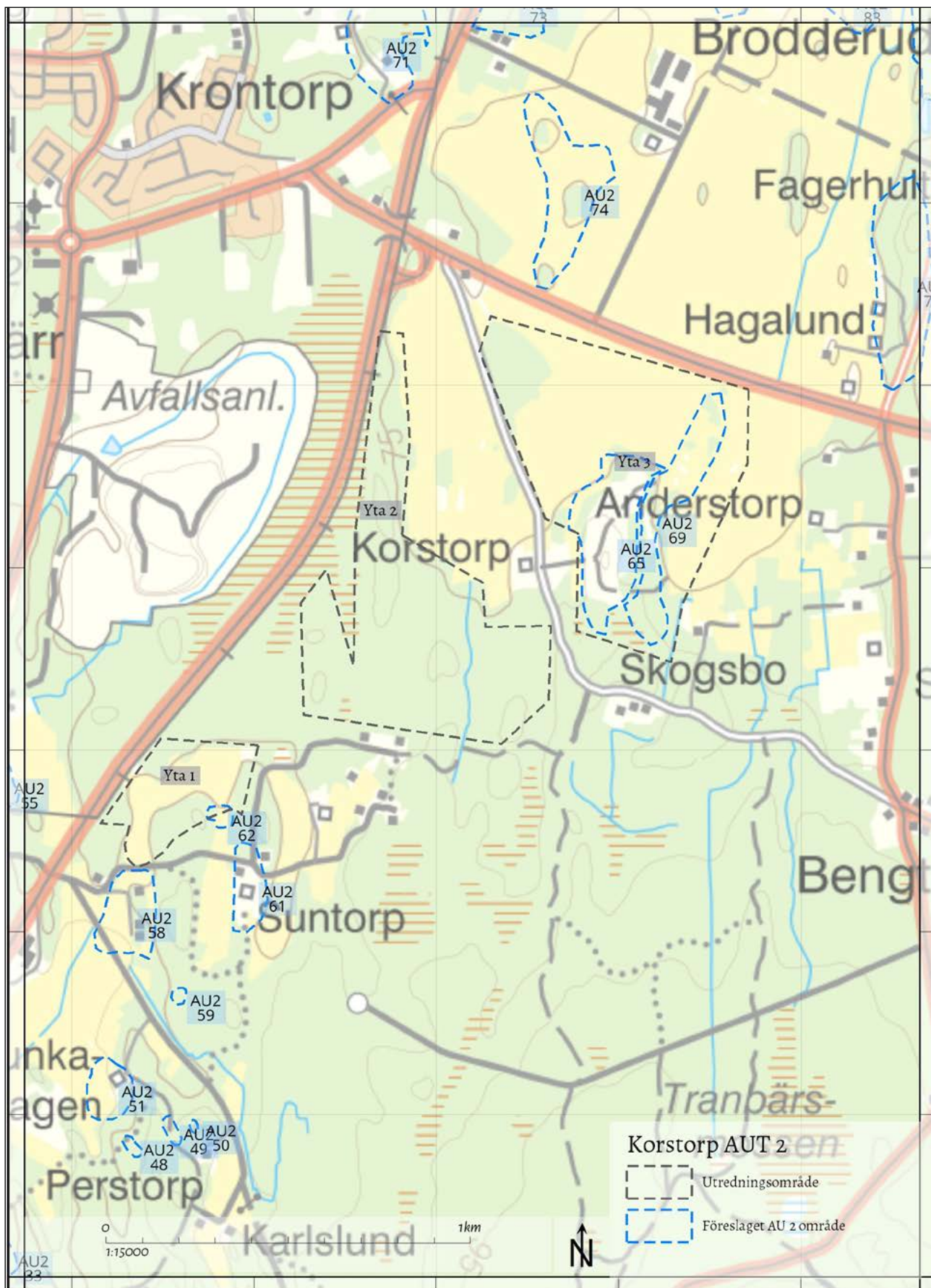

Illustration 2. Utredningsyta 1-3. På kartan har Västergötlands museums föreslagna utredningsområden för steg 2 markerats med blå färg och deras interna numrering. © Lantmäteriet.

Inledning

Mariestads kommun planerar en detaljplan för fastigheterna Korstorp 1:1, 1:6-8, 2:1, 2:2-10, 3:1-7, Spirhult 2:1, Suntorp 1:3 och 1:4 samt Muggebo 2:8, för att möjliggöra att området går att nyttja som industriområde. Området har tidigare varit del av en arkeologisk utredning steg 1, utförd av Västergötlands museum.¹ Resultaten från denna medförde att länsstyrelsen bedömde att en arkeologisk utredning steg 2 skulle utföras inom delar av ovan nämnda fastigheter. Kulturlandskapet har därför fått i uppdrag av länsstyrelsen att genomföra denna inom tre ytor, *illustration 1*.

Beslut om arkeologisk utredning fattades enligt Kulturmiljölagens 2 kapitel. Inom planområdet finns områden som berörs av artskyddsförordningen vilket har påverkat genomförandet av fältarbetet.

Syfte

Syftet med utredningen är att ta reda på om fornlämningar skulle komma att beröras av framtida arbetsföretag inom detaljplanområdet. Eventuellt nyupptäckta lämningar inom de tre områdena ska avgränsas preliminärt. Resultatet från utredningen ska underlätta det fortsatta arbetet för länsstyrelsen och kommunen.

Utredningsområdet

Yta 1 är knappt 9 hektar stor och utgörs huvudsakligen av flack odlingsmark, vid undersökningstillfället i vall. Några mindre partier skogsmark ingår i områdets kanter. Marken sluttar svagt åt söder. Inga fornlämningar var kända inom ytan före denna utredning.

Yta 2 är drygt 33 hektar stor och utgörs i den västra delen av en mindre skogbevuxen höjdrygg. Centralt i området löper en höjdrygg i nord-sydlig riktning, även denna skogbevuxen. På toppen av denna finns en väg markerad på äldre kartmaterial. Öster om denna höjdrygg är terrängen småkuperad och delvis ganska sank. I detta parti rinner en bäck åt norr. Inga fornlämningar var kända inom ytan före denna utredning.

Yta 3 är drygt 40 hektar stor och utgörs av dis-

tinkt skilda marktyper. Huvudsakligen utgörs ytans västra, norra och östra del av odlad mark. Den södra delen utgörs av en moränsluttning delvis skogbevuxen och delvis igenväxande hagmark. Inom denna del finns även en våtmark. Inom ytans södra del fanns en historisk husgrund registrerad i Kulturmiljöregistret (KMR).² Vid den tidigare utredningen hade även två röjningsrösen och två hägnader noterats men inte registrerats, även dessa inom den södra delen.

Tidigare undersökningar

Under 2016 genomförde Västergötland museum en arkeologisk utredning steg 1 inom en 17 kilometer lång sträcka, från Hindsberg strax söder om Mariestad, till Skarpan/Torpelund, cirka 4 kilometer söder om Lyrestad. Utredningen genomfördes på uppdrag av Trafikverket inför planerad ombyggnad av väg E20, förbi Mariestad. Utredningen inkluderade även ytor för nu aktuell utredning.

Inom nu aktuellt utredningsområde påträffades då inga tidigare okända fornlämningar. Däremot uppmärksammades tre potentiella områden för utredning steg 2, nummer 62, 65 och 69, *illustration 2*. Område 62 ingår delvis i yta 1. Område 65 och 69 ingår i yta 3. Inom den sistnämnda ytan noterades fem övriga kulturhistoriska lämningar i form av hägnader och röjningsrösen, id 63, 64, 67 och 68. En husgrund registrerades, L1959:3247, (id 66) *tabell 1*. Husgrunden bedömdes möjligen kunna vara del av Spirhult gård, men då kartmaterialet från 1636 ej rektifierades kunde detta ej bekräftas. De potentiella utredningsområdena bedömdes kunna vara lämpliga boplatsoområden.³

Metod

Kart- och arkivstudier har genomförts med fokus på Spirhults gårdstomt. Dessa har utförts av Oscar Jacobsson. Oscar har även rektifierat aktuella historiska kartor.

Hela utredningsområdet inventerades inledningsvis. Lämningar synliga ovan mark har dokumenterats med foto och beskrivning samt mätts in.

² Kulturmiljöregistret 2022

³ Norrman 2016

¹ Norrman 2016

Tabell 1 Steg 2-områden och objekt

Objekt ID *)	Finns inom	Lämningsstyp	Antikvarisk bedömning	Beskrivning
62	-	Bosättningsområde?	AU 2	Ca 75x65 m (N-S). Mycket flack sadel/platå i omgivande lermark N och S om. Liten stenfri avsats finns i skogen V om.
63	69	Hägnad	ÖKL	Stenmur, stensträngslik, ca 150 m l (N-S), intill 1 m br och 0,5 m h av 0,4-1,0 m st stenar och block. I området runt om är stenansamlingar och stensträngar, sen tid men kan innehålla äldre strukurer.
64	69	Hägnad	ÖKL	Stenmur, stensträngslik, ca 85 m l (N-S), 2-4 m br och 0,2-0,5 m h av 0,2-1,0 m st stenar och block. Röjningssten. Sentida
65	-	Bosättningsområde?	AU 2	Bosättningsområde?, ca 475x150 m (N-S) består av krön och sluttningar av sandig moränrygg ställvis sten och blockrik. I V är avsatser ner mot lägre liggande mark. I området är några sank partier, en damm och några blockrika partier vilka är rumsskapande och bidrar till områdets variation. I NÖ hörnet är täktgropar. I NV är rikligt med sten och block och något sämre område. I områdets N del har troligen platsen för Spirhults tomt legat. Äldsta skriftliga belägg från år 1636. Karta upprättad vid laga delning av skogsmark i Berga sn, LMS Akt P8-2:1. Kartmaterialet har inte rektifierats och platsen är därför osäker.
66	69	Husgrund, historisk tid (L1959:3247)	Bevakas	Husgrund, ca 10x6 m (SSÖ-NNV) och 0,3 m h. Delvis synlig syllstensgrund av 0,5-1,0 m st stenar, otydlig i S. Spisröse? I SÖ som grusig förhöjning. Beväxt med en större lövbuske och i Ö kanten med ett äldre lövträd. I området är fruktträd. Kan möjligen utgöra del av bebyggelselämning till den övergivna gårdstomten Spirhult.
67	69	Röjningsröse	ÖKL	Röjningsröse, ca 10x5 m st (N-S), oregelbundet, 1, 2 m h. Fyllning av 0,1-0,7 m st stenar.
68	69	Röjningsröse	ÖKL	Röjningsröse, ca 10x5 m st (N-S), oregelbundet, 1, 2 m h. Fyllning av 0,1-0,7 m st stenar.
69	-	Bosättningsområde?	AU 2	Bosättningsområde?, ca 700x100 m (N-S) består av krön och sluttningar av sandig moränrygg. I området är några sank partier, en damm och några blockrika partier vilka är rumsskapande och bidrar till områdets variation. I områdets mellersta NV del har troligen platsen för Spirhults tomt legat. Äldsta skriftliga belägg från år 1636. Larta upprättad vid laga delning av skogsmark i Berga sn, LMS Akt P8-2:1. Kartmaterialet inte har rektifierats och platsen är därför osäker.

*) Enligt Norrman 2016

Kartering med metalldetektor utfördes inom yta 3. Denna utfördes i samarbete med Sveriges Metallsökarförening. Hela ytan avsöktes översiktligt. En mer noggrann genomsökning genomfördes med fokus på det förmodade gårdsläget, illustration 3. Tre avsökningsområden om cirka 50 x 600 meter avsöktes genom att deltagarna gick i bredd. Två av dessa täckte området från norr till söder över impedimenten i östra delen av yta 3. Det tredje avsökningsområdet lades i vinkel mot dessa från öst till väst, men överlappande i partiet med det förmodade gårdsläget. Metalldetektor användes sparsamt inom yta 1 och inte alls inom yta 2.

Schakt togs upp med mindre grävmaskin i områden som bedömts lämpliga efter inventeringen. Detta arbetsmoment utfördes vid två

tillfällen då delar av yta 3 berördes av artskyddsbestämmelser. Schaktarbete inom åkermarken inom yta 3 utfördes under april, samtidigt som schaktning för yta 1 och 2. Inom skogs- och hagmarken inom yta 3 utfördes arbetet cirka en månad senare. Schakt och anläggningar dokumenterades med foto och beskrivning samt mättes in. Fälтарbetet utfördes av Stig Swedberg och Linda Wigert.

Fynd som framkom med metalldetektor samlades in i de fall de inte var uppenbart moderna. Syftet med detta var att vid kontorsmässig genomgång kunna göra en bättre datering. För att ytterligare säkerställa datering av mynt anlitas Jens Christian Moesgaard, professor vid Numismatiska forskningsgruppen Stockholms universitet. Mats Karlsson från Sveriges Metall-

Illustration 3. Medlemmar från Sveriges Metallsökarförening har ställt upp sig för att påbörja linjeavsökningen inom yta 3. Foto mot söder.

sökarförening har daterat knappar. Syftet med karteringen var inte fyndinsamling, varför fynden inte har redovisats i fyndlistan utan endast i en samlingstabell och på kartor. Ett mindre

antal porslinsskärvor har bedömts av Torbjörn Brosen vid Kontoret för keramiska studier. Inga fynd har tillvaratagits efter bedömning, då syftet med utredningen inte var fyndinsamling.

Utredningsresultat

Arkiv

Ägorna till Spirhult finns inte redovisade i något kartmaterial före häradsekonomska kartan på slutet av 1870-talet.⁴ Däremot finns gårdsläget schematiskt avbildat på en karta över Bergas sockenskog från 1773.⁵ De olika bebyggelseenheter som angränsar till sockenskogen finns här avbildade i kartans marginal, och det är därmed inte helt säkert att de avbildade gårdslägena har varit föremål för geometrisk inmätning. Vid jämförelse mot gårdslägen på häradsekonomska kartan och den senare ekonomiska kartan är det dock tydligt att dessa placerats ut med godtagbar precision. Mot häradsekonomska kartan varierar precisionen mellan 30-70 meter för de angränsande enheterna Brodderud och Korstorp. Det är därmed troligt att Spirhults gårdsläge är markerat med liknande precision i förhållande till gårdens verkliga placering, *illustration 4*.

I *Kulturarvsanalys E20 – förbifart Mariestad* nämns att Spirhult enligt den häradsekonomska kartan ska ha varit ödeställd under sent 1800-tal.⁶ Detta finns det dock inget stöd för i kartmaterialet, då gårdsläget befinner sig precis i skarven mellan de båda häradsekonomska kartbladen. Gårdsläget finns därmed inte avbildat på häradsekonomska kartan, och vid en översyn över gårdens historik finns heller inget stöd för att platsen skulle övergivits förrän under tidigt 1900-tal. Möjligen kan gården legat öde under perioden 1815-1825, se vidare nedan.

Spirhults historik

Spirhult nämns första gången i jordeboken 1636 som ¼-dels skattehemman, vilket det förblir fram till 1800-talets början.⁷ Namnet tycks ändras under 1700-talets gång, där även nam-

net Qvistatorp av oklar anledning förekommer i husförhörlängderna jämte Spirhult.⁸ Detta namn kommer sedan att helt ersätta Spirhult under åren 1800-1814 varefter enheten benämns "Spirhult eller Qvistatorp" fram till 1860-talet.⁹ Därefter heter enheten bara Spirhult igen.

Under 1800-talet kompliceras förhållandena i Spirhult ytterligare av en något komplicerad ägar- och bebyggelseutveckling. Efter 1810 dyker torpet "Carlstorp" upp i husförhörlängden. Efter att vad som tycks vara Spirhults ägare Jacob Andersson flyttar ut 1815 verkar ytterligare två torp dyka upp, dessa har dock övergivits 1821. Mellan 1821 och 1825 finns det två torp i Spirhult, men själva hemmanet har antingen omvandlats till ett av dessa eller stått övergivet sedan 1815. Vem som är ägare vid denna tid förblir oklart utan vidare arkivsökningar. 1825-33 står det att ¼-dels hemmanet brukas av "regementsskrivare Hultströms arvingar" men det finns fortsatt ett statartorp (Carlstorp) samt ett annat statartorp på platsen. Från 1830-talet fram till mitten av 1840-talet ägdes Spirhult av fänriken och sedermera löjtnanten Georg de Laval i Säter, som dock inte bodde på platsen utan åtminstone från sent 1830-tal i det angränsande hemmanet Korstorp på Mariestads stadsjord.¹⁰ Under denna tiden fanns de två statartorpen kvar på platsen. Under 1850-talet har mönsterskrivaren Carl August Apelqvist tagit över Korstorp och därmed även Spirhult från de Laval. Mellan de Lavals tid och Carl August har "Prostinnan Apelqvist i Skövde" ägt Korstorp, och Carl August arrenderat gården av henne.¹¹ C.A. Apelqvist flyttar från Korstorp till Spirhult 1864 men fortsätter äga Korstorp fram till 1870-talet.¹² År 1872 flyttar Apelqvist till Skövde och en ny ägare, Lars Johan Svensson,

4 Häradssekonomska kartan 1877-82, RAK J112-53-15

5 Berga sockensskog 1773, LMA-16-ber-1a

6 Holmström, Larsson & Gustafsson 2016

7 För första belägget för enheten se Lundahl 1969, s. 24. Spirhults mantal och jordnatur har undersökts i Jordböcker för Skaraborgs län 1670, 1710 och 1750 samt finns även redovisade i husförhörlängden 1806-10, se Berga Kyrkoarkiv, volym A I:3, Landsarkivet i Göteborg.

8 Berga Kyrkoarkiv, volym A I:1, Landsarkivet i Göteborg.

9 Berga kyrkoarkiv, volym A I: 4-10, Landsarkivet i Göteborg

10 Berga Kyrkoarkiv, volym A I: 8-9; Mariestads Kyrkoarkiv, volym A I: 17, Landsarkivet i Göteborg. Georg de Laval finns omnämnd i Anrep 1858, s. 571.

11 Mariestads kyrkoarkiv, volym A I: 19, Landsarkivet i Göteborg

12 Mariestads kyrkoarkiv, volym A I: 28-29; Berga Kyrkoarkiv, volym A I: 10, Landsarkivet i Göteborg

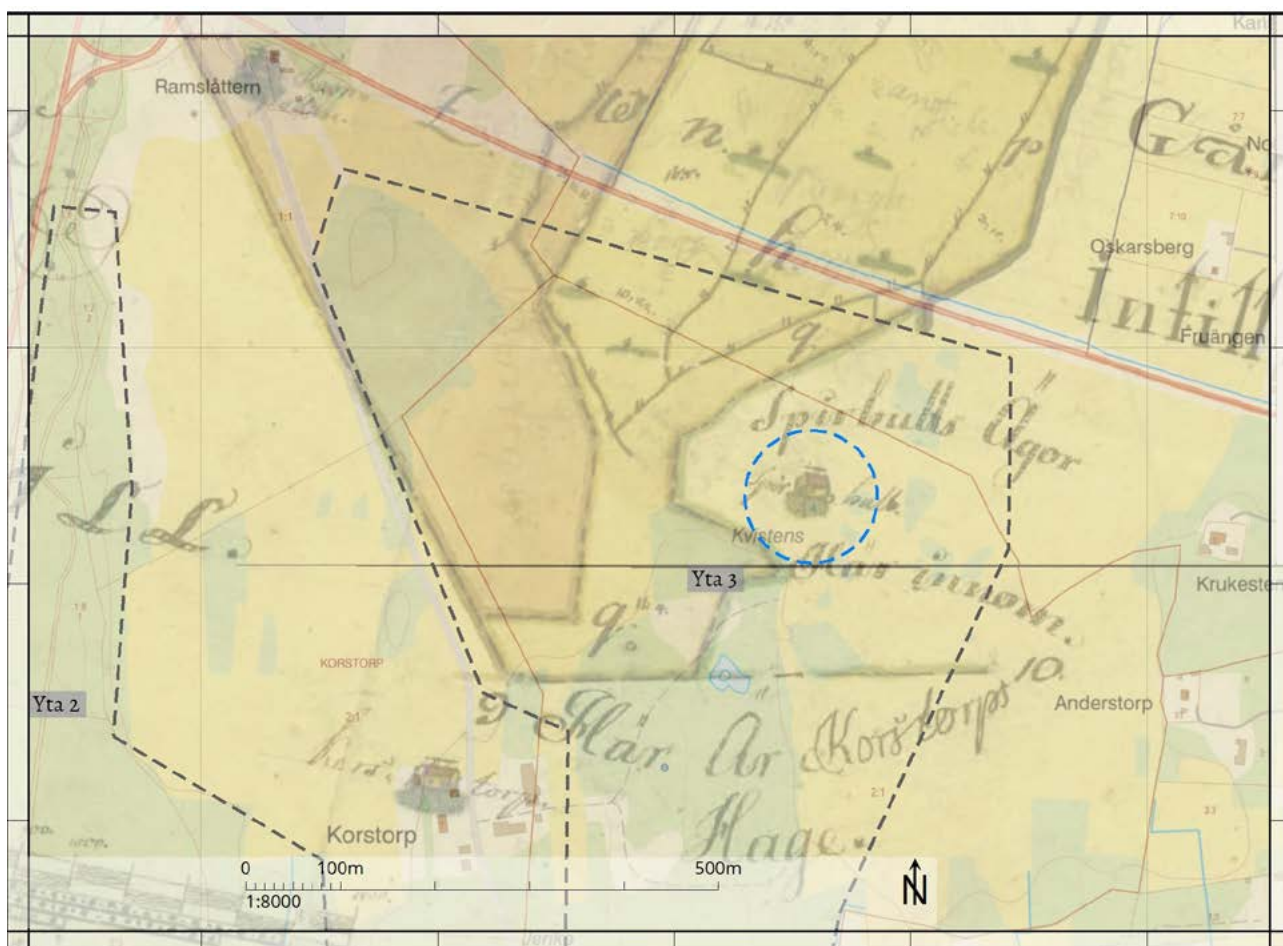

Illustration 4. Karta över Berga sockenskog från 1773 har projicerats över fastighetskartan för att visa kartan precision efter rektifiering. Precision kan kontrolleras mot Ramslättern, inom karterat område, samt Korstorp, som i likhet med Spirhult, ligger utanför karteringsområdet. Ringen runt Spirhult är 70 meter i omkrets och visar var gården bör ha legat. © Lantmäteriet.

tar över gården.¹³ Han kommer att bruka Spirhult fram till sin död 1903, varefter hans döttrar tar över gården och driver den fram tills att den överges vid deras flytt till Mariestad 1916. Två torp vid denna tid, det ena vid namn Karltorp och det andra Jeriko, överges kort innan systarna flyttat från platsen.¹⁴ Jeriko uppfördes på platsen 1858, men möjligen har tidigare övergivna torpbyggnader även nyttjats för detta.¹⁵ Det Karltorp som finns omnämnt på tidigt 1900-tal utgör dock inte det ursprungliga Karltorp med anor från 1810-talet, utan härstammar från ett torp som uppfördes 1864 under namnet Qvistatorp.¹⁶ Vad som sannolikt är det ursprungliga

Karltorp överges 1874.¹⁷ Eftersom namnförflyttningar har skett på platsen och torpbildning och ödeläggelse avlöst varandra har en tabell uppförts för att klargöra situationen, *tabell 2*. Efter att gården och torpen i Spirhult överges tar Carl Ottenström i Korstorp över lagfarten på fastigheten, och hemmanet kommer därmed återigen att tillhöra Korstorp.¹⁸

Gårds- och torplägen

Utifrån ovanstående historik står det klart att hemmanet Spirhult har en lång historia från tidigt 1600-tal, att det periodvis även har kallats Qvistatorp, och att åtminstone ytterligare

13 Berga Kyrkoarkiv, volym A I: 11, Landsarkivet i Göteborg

14 Berga kyrkoarkiv, volym A II a: 2, Landsarkivet i Göteborg.

15 Berga Kyrkoarkiv, volym A I: 9, Landsarkivet i Göteborg

16 Berga Kyrkoarkiv, volym A I: 10-12, Landsarkivet i

Göteborg

17 Berga Kyrkoarkiv, volym A I: 11, Landsarkivet i Göteborg

18 Lagfartsbok, Inskrivningsdomarens i Vadsbo domsaga arkiv, volym C I:19; Berga kyrkoarkiv, volym A II a:3, Landsarkivet i Göteborg.

Tabell 2 Bebyggelsehistoria

Årtal	Spirhult	Karlstorp	Jeriko
1923-1937	Ej bebott, ägs av Carl Otterström i Korstorp. Församlingsbok (B)	Ej bebott.	Ej bebott.
1909-1922	Dödsbo till Lars Johan Svenssons, huset säljs 1915, döttrarna flyttar till Mariestad 1916. Carl Otterström tar över Lagfarten 1918. Församlingsbok (B), Lagfartsbok (VD)	Torparen lämnar 1915.	Inflyttas 1909. De boende flyttar redan 1911.
1898-1908	Ägare Lars Johan Svensson, dör 1903. Församlingsbok (B)	Bebott.	Ej bebott.
1878-1897	Ägare Lars Johan Svensson. Husförhörlängd (B)	Bebott.	Torpare lämnar 1878.
1866-1877	Ägare Apelqvist (äger även Korstorp), flyttar 1872 och Lars Joh Svensson tar över. Husförhörlängd (B, M)	Torpet benämns Qvistatorp , byter nu namn till Karlstorp . Bebott. Anders Gustaf Svensson. Karlstorp 2. Bebott, överges 1874 Carl Christoffersson.	
1861-1866	"Spirhult eller Qvistatorp" Ägare Apelqvist (äger även Korstorp), bosatt först i Korstorp men flyttar till Spirhult 1864. Husförhörlängd (B, M)	Inflyttat 1864. Karlstorp 2 Bebott, namnet "Qvistatorp" överstruket.	
1843-1860	"Spirhult eller Qvistatorp" Ägare de Laval (äger även Korstorp) fram till mitten av 1840-talet. Övertas därefter av Apelqvist tillsammans med Korstorp. Husförhörlängd (B, M)	Qvistatorp , inflyttat 1853. Sannolikt tidigare Karlstorp som frånflyttas 1852/53.	Inflyttas 1858.
1833-1843	"Spirhult eller Qvistatorp". Ägare de Laval (äger även Korstorp), tar sannolikt över gården under perioden. En brukare till gården mellan 1837-40, överstruken och ersatt med torpare. Husförhörlängd (B, M)	Karlstorp , ett statartorp, samt ytterligare ett statartorp.	-
1825-1833	"Spirhult eller Qvistatorp". Brukas under regementskrivare Hultströms arvingar. Inte under Korstorp. Husförhörlängd (B)	Två statartorp, varav det ena motsvarar Karlstorp .	-
1821-1825	"Spirhult eller Qvistatorp". Ägare oklar. Möjligen ovan nämnde regementskrivare. Husförhörlängd (B)	Två torp på platsen, det ena är ej nämnt vid namn men motsvarar ev Karlstorp .	-
1814-1821	"Spirhult eller Qvistatorp". Ägare oklar. Husförhörlängd (B)	Karlstorp ej nämnt vid namn men finns från denna tid. Ytterligare två torp uppkommer och försvinner under perioden.	-
1810-1814	Heter endast Qvistatorp . Ägare Jacob Andersson. Husförhörlängd (B)	Carl torp bebott under perioden.	-
1806-1810	Ägare Jacob Andersson. Husförhörlängd (B)	Torps saknas.	-
1800-1805	Tycks ha två ägare. Husförhörlängd (B)	Torps saknas.	-
1766-1800	Qvistatorp och Spirhult är möjligen uppdelat på olika hushåll men situationen något oklar. Husförhörlängd (B)	Torps saknas.	-

Förkortningar: B = Berga Kyrkoarkiv
VD = Vadsbo domsaga
M = Mariestads Kyrkoarkiv

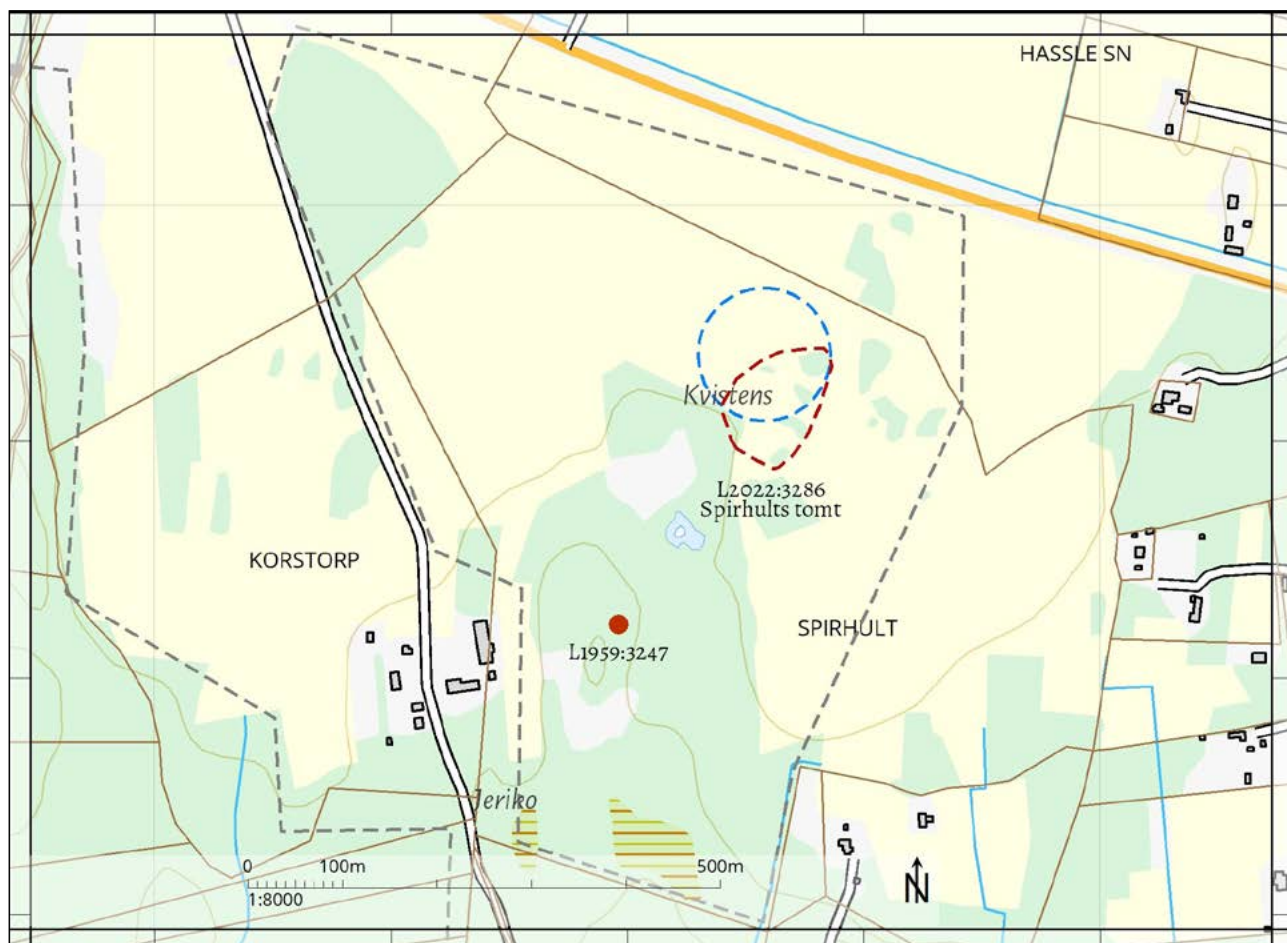

Illustration 5. Uppgiften om att Spirhult även kallats för Qvistatorp är intressant mot bakgrund av att namnet Kvistens anges på fastighetskartan för den plats där Spirhults gård ska ha legat. Platsen för husgrunden L1959:3247 kan vara ett av de Karltorp som hittats i arkiv, men detta är inte klarlagt. För ökad tydlighet har även utsträckning för den registrerade by-/gårdstomten för Spirhult angivits.
© Lantmäteriet.

tre torp har funnits på ägorna periodvis under 1800-talet. Som framgår av *tabell 2* är dock situationen komplicerad, och då inga torp finns belagda på häradsekonomiska kartan och då en tydlig karta över inägorna saknas försvåras en lägesbestämning av dessa. Utifrån den fortfarande rådande namn- och lämningsbilden på platsen klarnar dock bilden något, *illustration 5*. På ungefär samma plats som Spirhults gårdsläge på sockenskogskartan från 1773 finns det idag ett platsnamn vid namn "Kvistens". Det är inte osannolikt att detta går att härleda tillbaka till Spirhults alternativa namn Kvistatorp, vilket ger ytterligare stöd till att detta verkligen utgör det äldre gårdsläget. Det är dock möjligt att detta även utgör platsen för något av de torp med samma namn som dyker upp under 1800-talet, även om överensstämmelsen med det äldre gårdsläget talar emot detta. Möjligen kan en ytterliga-

re djupdykning i arkivmaterialet reda ut detta. "Jeriko" återfinns som platsnamn i det sydvästra hörnet av fastigheten Spirhult, och detta är sannolikt läget för detta torp. Båda dessa namn förekommer även i den ekonomiska kartan från 1958.¹⁹ Karltorp återfinns inte i den moderna namnfloran, men dock en husgrund (L1959:3247) som inte kan knytas till Spirhults gårdsläge eller torpet Jeriko. Det är därmed inte otänkbart att detta skulle kunna utgöra platsen antingen för det Karltorp som överges under tidigt 1900-tal, eller det tidigare Karltorp med äldre historia som överges 1874.

Schakt

Yta 1

Inom ytan togs 13 schakt upp, schakt 44-56, *illustration 6 och bilaga 1*. Schakten förlades till tre

¹⁹ Ekonomiska kartan 1958, RAK J133-9D2h60

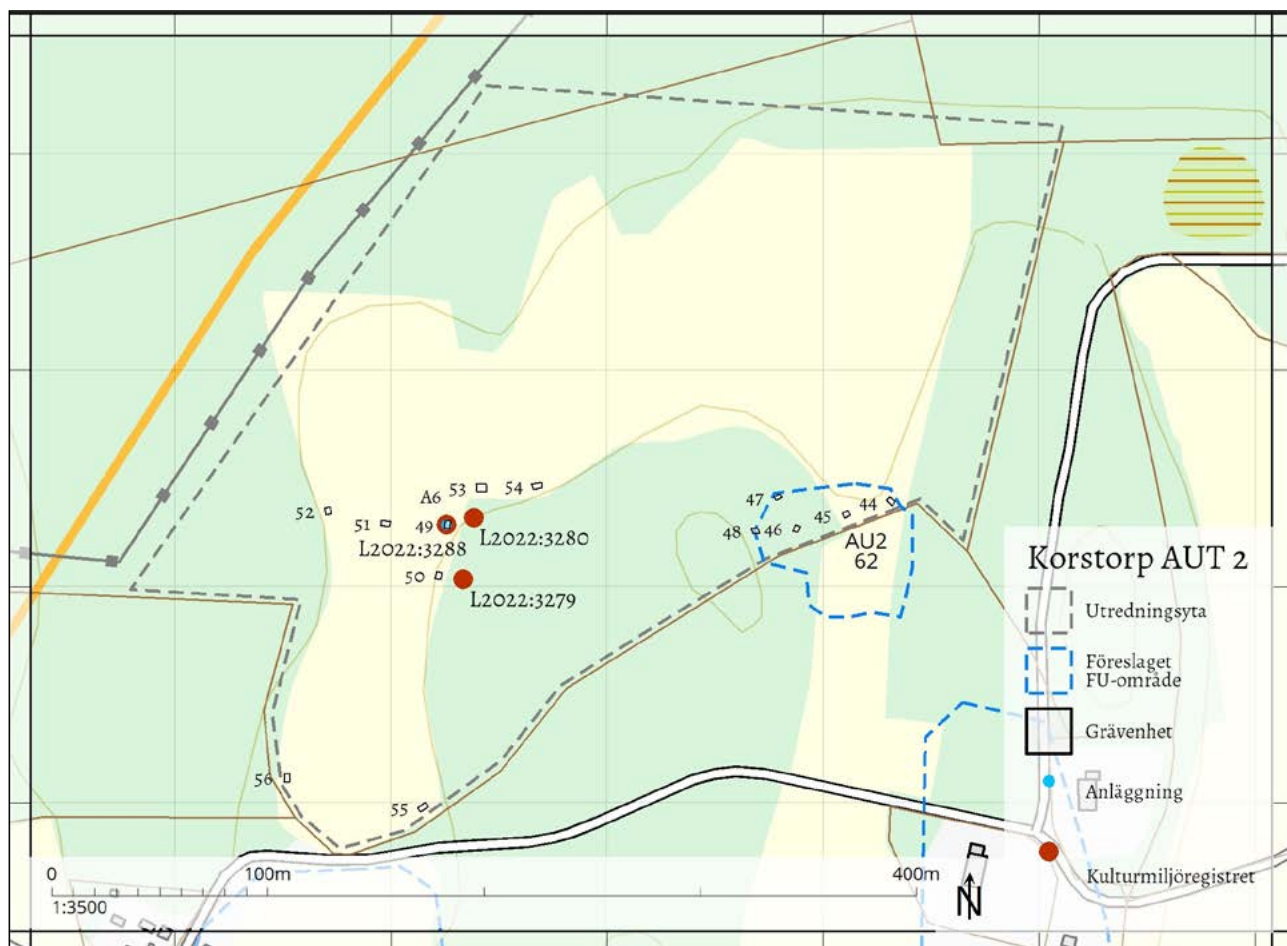

Illustration 6. Utredningsresultat för yta 1. Schakt, anläggning och lämningar redovisas på kartan. Även tidigare föreslagna utredningsområden har markerats. © Mariestads kommun och Kulturlandskapet.

Illustration 7. Röjningsröse L2022:3280 anlagt i skogskanten precis ovanför ytan där schakt 49 togs upp och kokgropan A6, L2022:3288, framkom. Då inga andra röjningsrösen än detta och det intilliggande L2022:3279 hittades inom yta 1 kan det inte uteslutas att lämningarna har ett tidsmässigt samband. Foto mot sydväst.

områden i odlingsmarken som särskiljde sig topografiskt samt ett område i skogsmark.

Schakt 44 och 45 togs upp inom den norra delen av ett svagt markerat sadelläge. Under en lerblandad matjord vidtog lera, inga fynd eller andra observationer gjordes. I direkt anslutning till dessa men inom en plåtå i skogsmark förlades schakt 46-48. Under ett tunnt förnålgger framkom grusig sand, inga fynd eller andra observationer gjordes. Platsen för dessa schakt sammanfaller med den norra delen av föreslaget AU 2 område nummer 62.

Schakt 49-54 togs upp i den södra delen av den helt plana yta som odlingsmarken utgör norr om detta parti. Här vidtar åt söder en svag sydslutning. Denna antogs kunna utgöra en forntida strand. Undergrunden i samtliga schakt bestod av lera. I schakt 49 framkom anläggning 6, en kokgrop, samt fynd av porslin, *illustration 7*. Även i schakt 50, 52 och 53 framkom porslin. I schakt 53 framkom också spridda koncentrationer av kol och en eventuell skärvsten. I schakt 52 framkom två större områden med kol men också med mycket modernt material som tegel och spik.

Schakt 55 och 56 togs upp mot botten av sydslutningen. I dessa schakt utgjordes jordarten av sand respektive lerig sand. Inga förhistoriska fynd eller observationer gjordes. I schakt 56 framkom en stor mängd modernt material i form av porslin och glas.

Yta 2

Inom ytan togs 12 schakt upp, schakt 1-12, *illustration 8*. Schakten förlades till ett områden i odlingsmarken, en mindre höjdrygg som särskiljde sig topografiskt, samt ett område i skogsmark som gav intryck av att vara stenröjt.

Schakt 1-3 togs upp inom en svag plåtå i åkermarken. Under en lerblandad matjord vidtog lera eller silt. Inga fynd eller observationer gjordes. Schakt 4-12 togs upp i skogsmark. Trots att ytan bedömts som stenröjd fick schakt 6, 7 och 8 avbrytas direkt efter att förnan avlägsnats på grund av stenar i marken. I övriga schakt utgjordes jordarten av sand med mer eller mindre rikligt med sten. Inga fynd eller observationer gjordes.

Yta 3

Inom ytan togs 52 schakt upp, schakt 13-43 samt 57-77, *illustration 9*. I den första omgången togs schakt endast upp inom åkermarken av hänsyn till gällande biotopskydd, totalt 31 stycken. Schakten placerades främst på åsryggar eller intill åkerimpediment. I dessa schakt dominerade sand som jordart. I de schakt som förlades till lägre liggande partier utgjordes jordarten av silt eller lera.

Åtta anläggningar framkom vid schaktning i åkermark eller i direkt anslutning till densamma. Dessa utgjordes av härdar, gropar och ett dike samt en blästbrukslämning. Kolbitar eller mindre fläckar med kol framkom, förutom i schakten där anläggningar registrerats, i schakt 24, 33 och 40.

Fynd framkom inom 17 av schakten. Merparten av fynden utgjordes av porslin, glas och stengods. Eventuellt förhistoriska fynd utgjordes av bränd lera och kvarts. Slagg framkom i och vid anläggning 8, en blästbrukslämning.

I en andra omgång togs schakt upp inom skogs- och hagmarken, totalt 21 stycken. Här dominerade sand, i övriga schakt utgjordes jordarten av stenig eller grusig sand. Två av schakten, nummer 76 och 77, förlades till norra respektive södra änden av husgrunden L1959:3247.

Två anläggningar i form av härdar framkom inom hagmarken.

Fynd i form av porslin, tegel och kakel framkom inom fyra av schakten. Fynden bedömdes som tillverkade senare än 1850-tal. I schakt 76 och 77 dominerade kakel och murstenstegel, även porslin av typen Anna, tillverkad av Göteborgs porslinsfabrik, förekom.

Anläggningar

Yta 1

Inom ytan framkom en anläggning, *illustration 6*. Anläggning 6 utgjordes av en kokgrop, 1,4 x 1,2 meter stor i ytan. Kol framträdde längs kanterna och fläckvis i fyllningen. Fem skärvstenar syntes i ytan. Kolprov togs från ytan av kokgropen. Anläggningen har inte undersökts. En kolkoncentration fanns 0,4 meter nordost om kokgropen, cirka 0,3 meter stor. Kolkoncentrationerna och

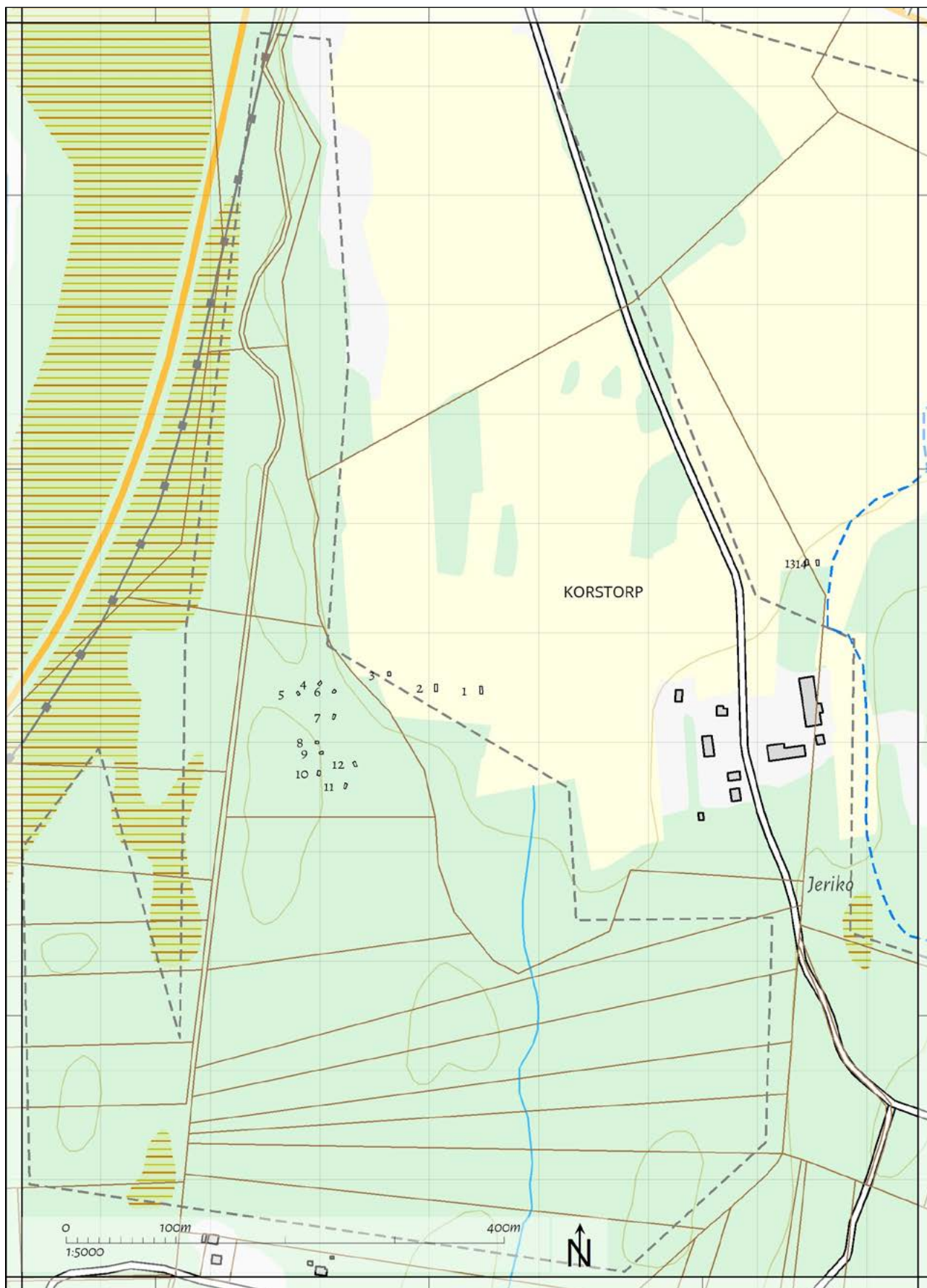

Illustration 8. Utredningsresultat för yta 2. Endast schakt är markerade då varken anläggningar eller lämningar framkom. På kartan framgår utsträckning på den äldre väg som återfinns på kartor från 1800-talet genom ägogränser på åsen i dess norra del. © Marie-stads kommun och Kulturlandskapet.

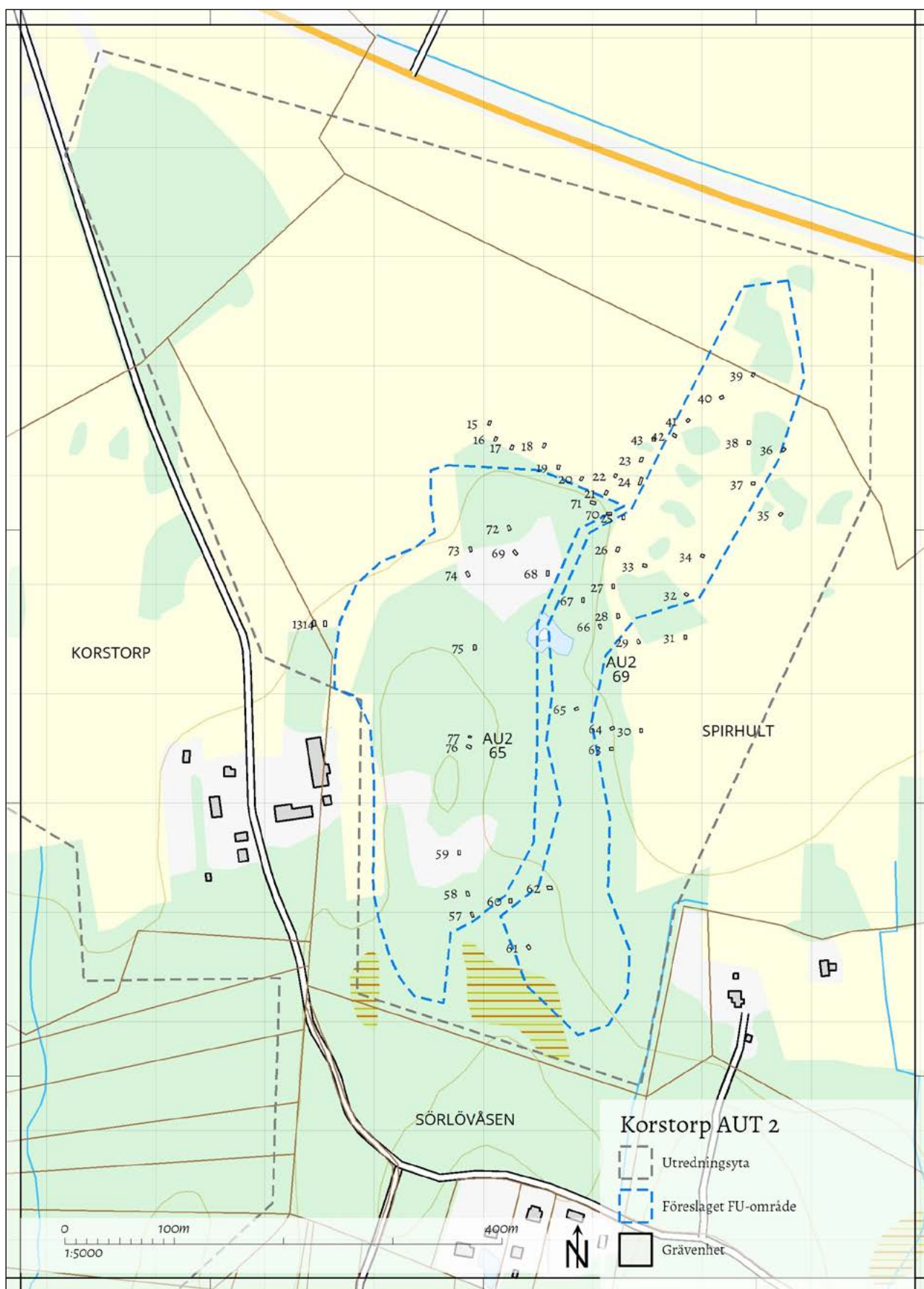

Illustration 9. Utredningsresultat för yta 3. Schakt och anläggningar redovisas på kartan. Lämningar presenteras i illustration 13. Även tidigare föreslagna utredningsområden har markerats. © Mariestads kommun och Kulturlandskapet.

Illustration 10. Anläggning 1 i schakt 21. Schaktet togs upp inom den västra delen av platån som L2022:3286, Spirhults gårdstomt registrerats på. I bakgrunden kan röjningsröse 21 och 22 ses på impedimenten som avgränsar tomten åt öster. Foto mot öst.

skärvstenen i schakt 53 har inte registrerats som en anläggning men indikerar förhistoriska aktiviteter norr om kokgropen.

Yta 2

Inga anläggningar framkom inom ytan.

Yta 3

Inom ytan framkom totalt tio anläggningar, *illustration 9*.

Sex av dessa, anläggning 1, 2, 3, 5 och 10, framkom inom åkermark och i anslutning till Spirhults gårdstomt, *illustration 10*. Dessa utgjordes av fyra härdar och två gropar. Generellt framkom anläggningarna på 0,3 meters djup, det vill säga under ploglagret. Samtliga anläggningar var påverkade av att de utsatts för modernt jordbruk och var skadade i den övre delen. Såväl gropar som härdar hade en mer eller mindre påtaglig kolpåverkan i sanden som utgjorde fyllningen. I härdarna förkom även skärvsten. En av härdarna, anläggning 4, delundersöktes. Den hade en cirka 0,10 meter tjock fyllning av sotig sand,

en skålad men ojämn botten och var cirka 1,30 x 0,70 meter stor. Då endast en del av anläggningen framkom inom schaktet kan den vara större och möjligen närmast rund. Fem skärvstenar framkom också. Skillnaden mellan bedömningen grop och härd utgörs framförallt av mängden kol och sot i anläggningarna samt förekomsten av skärvsten.

Fyra av anläggningarna, anläggning 7, 8, 9 och 11, framkom i hagmarken, även om två av dessa, anläggning 7 och 8, framkom i direkt anslutning till dagens odlingsmark vilken mycket väl kan ha utgjort odlingsmark tidigare. Anläggningarna utgjordes av två härdar, en blästbrukslämning och ett dike. De två härdarna, anläggning 9 och 11, var belägna på ett betydande avstånd från odlingsmarken och bedömdes som relativt oskadade. Anläggning 9 var 1,5 x 1,2 meter stor och fylld med sönderbränd skärvsten främst bestående av kvarts/kvartsit. Anläggningen delundersöktes och bedöms vara minst 0,20 m djup. I botten framkom kolbitar. Anläggning 11 utgjordes av en mer ordinär härd med skärvsten och kol i

Tabell 3 Metalldetektorfynd

Typ	Antal	Inom L2022:3286	Kommentar
Mynt 1600-tal	4	3	Ett av dessa dock något osäkert.
Mynt 1700-tal	13	4	-
Mynt 1800-1850	5	3	Mynt präglade efter 1850 noterades ej.
Knapp 1700-tal	16	7	-
Knapp 1800-1850	5	4	-
Knapp senare än 1850	12	7	Även odaterbara knappar ingår i denna kategori.
Fingerborg	7	5	Består av sex hela eller fragmenterade fingerborgar och en fingerring.
Smälta/slagg	3	0	Slagg framkom i området väster om Spirhults tomt, i form av järn. Här framkom även en smälta av koppar. Längst i söder framkom en metallsmälta av okänd metall.
Övriga metallföremål	31	14	Dessa fynd består av: Spännen, skedar, beslag, nit och ett handtag, dessutom ett antal oidentifierade föremål.
Totalt	96	47	

den sotiga sanden. Såväl blästbrukslämningen, anläggning 8, som diket, anläggning 7, framkom i direkt anslutning till dagens odlingsmark. Blästbrukslämningen var cirka 1,30 x 0,90 meter stor och utgjordes av en ansamling av järnslag samt bränd lera. Diket var anlagt i en slänt mellan hagmarken i väster och odlingsmarken i öst.

Fynd

Yta 1

Inga fynd av förhistorisk karaktär gjordes inom yta 1, se bilaga 2. Det sparsamma porslinsmaterial som framkom kan dateras till sent 1800-tal eller första halvan av 1900-talet.

Yta 2

Inga fynd framkom.

Yta 3

Genom att metalldetektering användes som karteringsmetod dominerar fynden av metall inom ytan, dessa behandlas under egen rubrik nedan.

Fynd av historisk eller förhistorisk karaktär framkom därutöver i schakt 22, 33, 38 och 66, se bilaga 2. Två eventuella kvartskärnor framkom i schakt 22 respektive 38. Bränd lera framkom i schakt 33 och järnslag i schakt 66, i anslutning till anläggning 8.

Det sparsamma porslinsmaterial som framkom kan dateras till sent 1800-tal eller första halvan av 1900-talet.

Kartering med metalldetektor

Fynden från metalldetekteringen har använts för att kartera området och möjligen datera aktiviteterna inom området. Totalt registrerades 96 fynd. Dessa redovisas i grupperna mynt, knappar, fingerborgar, smältor och övriga föremål, tabell 3 och illustration 11. Gruppen övriga föremål domineras av oidentifierade objekt men innehåller beslag, spännen, bestick, nitar och ett handtag. Förekomst av smältor/slagg noterades då de kan indikera förekomsten av en smedja. Fingerborgar uppträdde i ett ovanligt stort antal och har därför särredovisats. De utgörs av sex hela eller fragmenterade fingerborgar samt en fingerring.

Mynt och knappar kan dateras och har delats upp i daterade undergrupper, illustration 12. Av samtliga detektorfynd inom yta 3 kunde 43 föremål dateras till före 1850. De utgörs av 22 mynt och 21 knappar.

Närmare hälften av alla detektorfynd framkom inom höjdpartiet där Spirhults gård har legat och lämning L2022:3286 registrerats, totalt 47 stycken. Av dessa är 18 knappar (av totalt 32), tio mynt (av totalt 22) och fem fingerborgar (av totalt sju); resterande utgörs av övriga föremål. Inga smältor/slagg framkom inom området.

Av de 43 föremålen daterade till före 1850 framkom 21 inom lämning L2022:3286. De utgörs av elva knappar och tio mynt. Tre föremål daterade till 1600-talet, elva daterade till 1700-tal och sju är daterade till perioden 1800-1850.

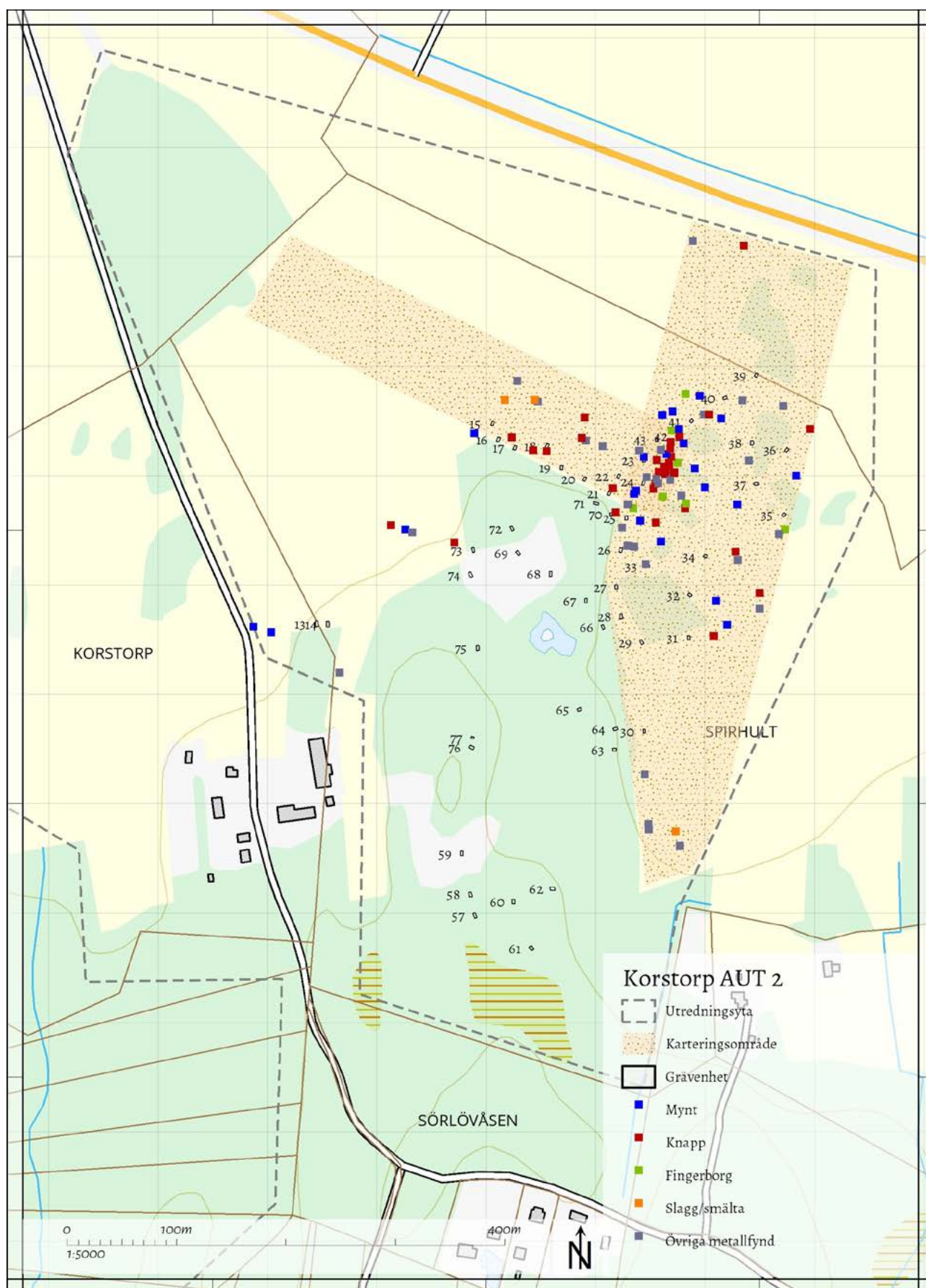

Illustration 11. Anläggning 1 i schakt 21. Schaktet togs upp inom den västra delen av platån som L2022:3286, Spirhults gårdstomt registrerats på. I bakgrunden kan röjningsröse 21 och 22 ses på impedimenten som avgränsar tomten åt öster. Foto mot öst.

Illustration 12. Fynd av knappar från metalledektering. Knapp två från vänster i andra raden nedifrån är troligen äldst och kan dateras till första halvan av 1700-talet. Foto: Linda Wigert.

Analysresultat

Inga naturvetenskapliga analyser genomfördes då resultaten från arkivstudier, fyndgenomgång och fältiakttagelser var samstämmiga.

Lämningar

Yta 1

Inventeringen resulterade i att två röjningsrösen registrerades, L2022:3279, illustration 7, respektive L2022:3280. Rösena var mellan 4 och 6 meter stora och 0,5 meter höga. Vid sökschaktning framkom anläggning 6, en kokgrop, i schakt 49. Den registrerades som L2022:3288. Nyregistrerade lämningar framgår av bilaga 1, illustration 6 och tabell 4.

Yta 2

Inga lämningar har registrerats till följd av schaktningen och inventeringen.

Yta 3

Inom ytan fanns en historisk husgrund registrerad som L1959:3247, illustration 13. Beskrivning och position kvalitetssäkrades inom ramen för utredningen.

Vid utredningen noterades totalt 46 lämningar, bilaga 1, illustration 13 och tabell 4. Dessa utgjordes av 32 röjningsrösen, sex härdar, två hägnader, två gropar, ett dike, en blästbrukslämning, en vägbank och en by-/gårdstomt. Av dessa ingår dock elva i by-/gårdstomten varför det totala antalet registrerade lämningar inom yta 3 är 35.

Röjningsrösena består ofta av stenar med ganska stor variation i storlek och är anlagda på åkerholmar samt inne i hagmarken. Formerna är runda och avlånga, anpassade efter terrängen. Det finns flera exempel på mycket stora stenar upplagda på en del rösen; dessa är förmodligen senare tillskott. Inom hagmarkens östra

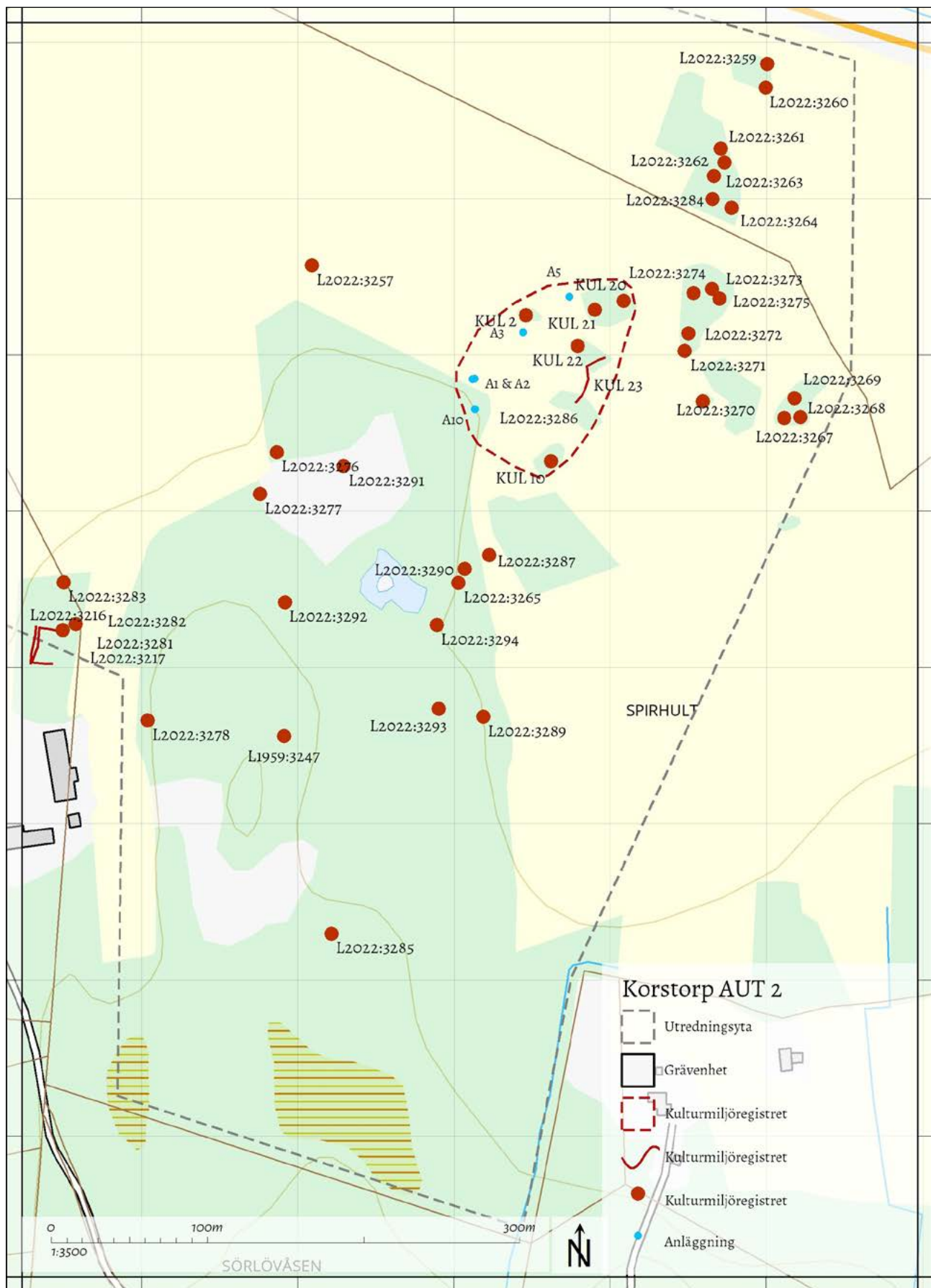

Illustration 13. Registrerade och besiktigade lämningar inom yta 3. Lämningar inom gårdstomten L2022:3286 har namngivits efter respektive lämningens interna id: A= anläggning och KUL= internt lämningensnummer. © Mariestads kommun och Kulturlandskapet.

Illustration 14. Vägbank L2022:3216. Vägbanken är cirka 1 meter hög i östra delen, bredden på vägytan är cirka 2 meter och lagom för hästkärre. Foto mot sydost.

Tabell 4 Registrerade lämningar

Typ	Antal	Kommentar
By-/gårdstomt	1	Spirhults gårdstomt L2022:3286
Blästbrukslämning	1	-
Dike	1	-
Grop	2	Båda ingår i L2022:3286
Hägnad	2	En ingår i L2022:3286
Härd	6	Varav tre ingår i L2022:3286
Kokgrop	1	-
Röjningsröse	34	Varav fem ingår i L2022:3286
Vägbank	1	-
Totalt	49	

delar finns flera stenupplag med stora stenar som rimligen bör ha flyttats med maskin. Dessa har inte registrerats som röjningssten. Möjligen finns äldre strukturer under dessa.

Vägbanken, L2022:3216, och hägnaden, L2022:3217, ligger i direkt anslutning till varandra. Vägbanken är anlagd i en sluttning så att dess västra del är en meter hög medan den är i marknivå i öster, *illustration 14*. Hägnaden har en öppning åt väster mot vägbanken.

Gårdstomten L2022:3286 har registrerats på ett mindre höjddparti mellan hagmarken i sydväst och impediment i norr och öster. Av de noterade lämningarna ingår fem av röjningsrösena, tre av härdarna, en av hägnaderna och båda groparna i gårdstomten L2022:3286. Röjningsrösena inom L2022:3286 utgörs huvudsakligen av rösen med mindre till medelstora stenar. Hägnaden, KUL 23, är anlagd mellan två av bergsimpedimenten i östra delen av L2022:3286. Den kan beskrivas som en stödmur då det finns en nivåskillnad mellan marken väst respektive öst om muren. I markområdet mellan impedimenten och invid stödmuren finns häckbuskar och frukträd, *illustration 15*.

Illustration 15. Del av hägnaden KUL 23 inom gårdstomten L2O22:3286. På bilden syns en del av häck och andra kulturväxter, i bakgrunden ses en del av KUL 22, ett av röjningsröseena. Foto mot nordväst.

Tolkning och antikvarisk bedömning

Tolkning

Yta 1

Inom yta 1 framkom tre lämningar: en kokgrop och två röjningsrösen.

Kokgropen undersöktes ej men uppvisade typisk karaktär för anläggningstypen. Dessa anläggningar dateras oftast till bronsålder eller äldre järnålder, även om såväl äldre som yngre dateringar förekommer. I området norr om kokgropen framkom ett fynd av slagen flinta samt kolfläckar under ploglagret. Det finns anledning att misstänka att dessa och kokgropen representerar en större aktivitetsyta.

Röjningsrösen kan sägas vara typiska för de rösen som framkom inom området. Det vill säga att de har en form som avpassats efter terrängen samt ger intryck av att vara ackumulerade. Normalt dateras röjningsrösen till medeltid eller senare, men det finns flera exempel på tidigare dateringar. Att de enda röjningsrösen som framkom inom ytan uppträder invid kokgropen ger anledning att fundera på om de tre lämningarna möjligen har ett samband.

Yta 2

Yta 2 bestod bland annat av en moränås som sträckte sig i nord-sydlig riktning samt partier av sumpskogskaraktär. Dessa terrängavsnitt var svårutredda. Inventering och sökschaktning gav dock inga indikationer på lämningar efter mänsklig aktivitet.

Yta 3

Yta 3 präglas av det historiska landskapet med röjningsrösen som tydliga objekt i landskapet, *illustration 16*. Dessa har uppkommit genom brukandet av marken under historien. Spirhults gårdsläge, L2022:3286, har registrerats utifrån kartstudier, inventering, detektorfynd och sökschaktning, *illustration 17*. Som ett resultat av dessa bedöms gårdens anläggande kunna beläggas till senast 1600-tal, och den har troligen övergivits i början av 1900-talet. Kartstudierna bedöms visa gårdsläget med en exakthet om minst

70 meter; hur stor själva inägan varit är det inte möjligt att uttala sig om i detta skede. Den hägnad som framkom vid inventeringen med tillhörande växtlighet i form av domesticerade buskar och träd stöder förekomsten av en inäga i just detta område. Vidare visar topografin med den sandiga platån som bildats mellan impedimenten att platsen är lämplig. Detektorfynden visar en tydlig koncentration till detta område.

Vid sökschaktningen framkom hälften av de registrerade anläggningarna inom L2022:3286. Inga av anläggningarna är daterade. Det finns dock inget i anläggningarnas konstruktion som utesluter att de är samtida med gården Spirhult, även om de naturligtvis kan vara äldre dock knappast yngre.

Det framkom tre fynd som möjligen är förhistoriska, dessa utgörs av två kvartskärnor och några bitar bränd lera. En av kvartskärnorna framkom i anslutning till anläggningarna 1, 2 och 3 inom L2022:3286. Det kan indikera att det även finns förhistoriska lämningar inom ytan. Å andra sidan är fyndet osäkert såväl till bedömning som om det är primärdeponerat på platsen.

Diket, L2022:3289, och härden, L2022:3292, är belägna en bit från gårdsläget. Det utesluter inte att även dessa har ett samband med det historiska brukandet av Spirhult.

Blästbrukslämningen, L2022:3290, kan även den höras till gården men också vara äldre. Lågtekniska järnframställningsanläggningar är kända från järnålder och fram till ganska sen historisk tid.

Härden, L2022:3291, är ovanlig med sin kvarts/kvartsitfyllning. Det är möjligt att härden var till för att skapa magringsmaterial till ugnskonstruktioner och/eller deglar för järnframställning. Om så är fallet kan den kanske knytas till järnhantering i området.

Vid metalldetektorkarteringen av området framkom det smältor/slagg i ett område väster om gårdstomten. Det finns även en mindre koncentration av fynd i området vid impedimentet som L2022:3257 ligger på. Möjligen kan det ha legat en smedja här.

Lämningarna L2022:3216 och L2022:3217, vägbank och hägnad, samt röjningsrösen

Illustration 16. Röjningsröse L2022:3257. Invid detta framkom en del metalldetektorfynd, bland annat några slaggbitar, se även illustration 11. Det lilla höjdpartiet skulle kunna utgöra ett bra läge för en smedja. Foto mot nordväst.

Illustration 17. Linda mäter in schakt 19 i slänten väster om gårdstomten L2022:3286. Denna är belägen på det höjdparti som kan ses i bakgrunden. Foto mot nordost.

L2022:3281-3283, ligger idag helt eller delvis inom Korstorps ägor. De ska kanske snarare ses som tillhörande denna gårds brukningshistoria, även om de båda gårdarnas brukningshistoria delvis är gemensam.

Den historiska husgrunden, L1959:3247, har inte kunnat beläggas i kartmaterial. Arkivstudier antyder dock att det kan vara ett torp benämnt Karltorp, belagt i arkiv från tidigt 1800-tal. Vid utredning togs delar av grunden fram. Fyndmaterialet var dock påtagligt modernt och troligen inte äldre än förra sekelskiftet. Bland annat förekom kakel märkt IFÖ och porslin av typen Anna. Företaget IFÖ grundades 1887 och porslinet Anna började inte tillverkas förrän 1898.²⁰ Då inga tydligt äldre fynd kunde identifieras vid utredningen har inte bedömningen som övrig kulturhistorisk lämning ändrats. En vidare utredning skulle möjligen kunna belägga ett äldre skede. Då kartmaterial saknas är det dock inte troligt att detta skulle leda till att vi kan knyta lämningen till ett av de beskrivna torpen.

Antikvarisk bedömning

Vid utredningen registrerades sex fornlämningar, se bilaga 3.

Yta 1

- L2022:3288, Kokgrop. Internt id: Anl 6.

Yta 3

- L2022:3286, By-/gårdstomt. Internt id: KUL 36.
- L2022:3287, Härd. Internt id: Anl 4.
- L2022:3290, Blästbrukslämning. Internt id: Anl 8.
- L2022:3291, Härd. Internt id: Anl 9.
- L2022:3292, Härd. Internt id: Anl 11.

Vidare registrerades 32 övriga kulturhistoriska lämningar. Dessa utgörs av 29 röjningsrösen, ett dike, en hägnad och en vägbank, se bilaga 3.

Den tidigare registrerade husgrunden, L1959:3247, har kvalitetssäkrats avseende läge

och bedömning. Bedömningen som övrig kulturhistorisk lämning kvarstår.

Värdering av måluppfyllelsen

Utredningens fält del påverkades av att skyddsvärda arter knutna till stengärdesgårdar och röjningssten fanns noterade inom yta 3. Schaktningen kom därför att delas upp på två tillfällen, först i åkermark under april och inom hagmark och på impediment i slutet av maj. Det bedöms inte att detta hade någon inverkan på projektets resultat men kostnaden påverkades något.

I undersökningplanen valdes metalldetektering som metod för kartering av området vid den eventuella by-/gårdstomten. Detekteringen uppfyllde sitt syfte. Ett problem är att metoden genererar mycket fynd, varav en del kan vara intressanta att tillvarata. Om metoden tillämpas i framtiden bör medel reserveras för fyndhantering och eventuell konservering.

Metoden är lämplig i odlingsmark men inte i skogs- eller hagmark med högt gräs. Av denna anledning är hagmarken okarterad. Vid en eventuell förundersökning bör denna inledas med markkemisk kartering av ett större område runt L2022:3286, gärna innefattande övriga fornlämningar i anslutning så att eventuella samband kan tydliggöras.

Den historiska husgrunden, L1959:3247, har inte kunnat beläggas på kartmaterial. Det är dock möjligt att den motsvaras av torpet Karltorp. Den skulle i så fall vara en fornlämning. För att utreda detta förhållande skulle en kompletterande utredning med mer omfattande sökschaktning behöva genomföras.

Förslag på ytterligare åtgärder

Kulturlandskapet anser att de framkomna fornlämningarna bör bli föremål för arkeologisk förundersökning inför fortsatt detaljplanering av området.

Yta 1

L2022:3288, kokgrop. Lämningen bör förundersökas, illustration 18. Undersökningsområdet bör även innefatta ett område norr om på grund av observationerna i schakten i detta område. Även

²⁰ Brorsson 2022

Illustration 18. Föreslaget FU-område för ytan kring kokgruppen L2022:3288. Även röjningsröse L2022:3280 och L2022:3279 föreslås omfattas av förundersökningen. © Mariestads kommun och Kulturlandskapet.

någon av röjningsrösen L2022:3279 respektive L2022:3280 bör ingå i förundersökningen för att klargöra ett eventuellt samband.

Yta 3

Fornlämningarna L2022:3286 by-/gårdstomt, L2022:3287 härd, L2022:3290 blästbrukslämning, L2022:3291 härd och L2022:3292 härd bör samtliga förundersökas, *illustration 19*. Deras eventuella tidsmässiga och funktionella samband bör vara fokus. För att komplettera detektorkarteringen bör förundersökningen inledas med en markkemisk kartering. Denna kan bättre avgränsa aktiviteterna vid gårdens inägor. Vidare kan den ge indikationer på var järnhantering förekommit inom området. Efter utvärdering av den inledande kartering kan schaktning användas som metod för att säkerställa avgränsning och karaktär på lämningarna. Vidare bör ett antal röjningsrösen undersökas och provtas för datering och makrofossilanalys.

Övriga kulturhistoriska lämningar, främst i form av röjningsrösen, bör där så är möjligt bevaras inom planområdet som karaktärsskapande element och visa på områdets historia.

Avseende yta 2 föreslås inga ytterligare åtgärder.

Lagstiftning

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek

Källor

Litteratur

Anrep, Gabriel	1858	<i>Svenska adelns ättar-taflor. Afdelning 1. Abrahamsson – Granfelt. Stockholm: P.A. Norstedt & Söner.</i>
Lundahl, Ivar	1969	<i>Ortnamnen i Skaraborgs län D. 11 Vadsbo härad, 1 Norra delen : territoriella namn. Uppsala: Lundequistska bokh.</i>
Norrman, Maria	2016	<i>Arkeologisk utredning steg 1. Inför ombyggnad av väg E20 förbi Mariestad Berga, Hassle, Leksberg, Lyrestad och Mariestads socknar, Mariestads Kommun, Västergötland . Västergötlands museum Rapport 2016:9</i>
Holmström, Erik; Larsson Ulfoch Gustafsson, Ellionor	2016	<i>Kulturarvsanalys E20 – förbifart Mariestad. Västarvet rapport 2016:1</i>

Digitala källor

Kulturmiljöregistret	2022	Fornsök, https://app.raa.se/open/fornsok/
Landsarkivet Göteborg		Berga kyrkoarkiv
Landsarkivet Göteborg		Mariestads kyrkoarkiv
Landsarkivet Göteborg		Lagfartsbok, Inskrivningsdomarens i Vadsbo domsaga arkiv

Muntliga källor

Brorsson, Torbjörn (KKS)	2022	Bedömning av keramiskt material
--------------------------	------	---------------------------------

Kartor

Lantmäteriet		Häradsekonomska kartan 1877-82, RAK J112-53-15
Lantmäteriet		Berga sockneskog 1773, LMA-16-ber-1a
Lantmäteriet		Ekonomiska kartan 1958, RAK J133-9D2h60

Bilagor

1. Schakt
2. Fynd
3. Lämningar

Bilaga 1 – Schakt

Yta	Nr	Längd	Bredd	Djup	Mark	Jordart	Beskrivning	Anl	Fynd	Prov
Yta 2	1	7	3	0,3	Åker	Silt	0-0,2 matjord, därunder stenig silt.	-	-	-
Yta 2	2	7	3	0,35	Åker	Siltig lera	0-0,2 matjord, därunder siltig lera.	-	-	-
Yta 2	3	4	3	0,3	Åker	Lera	0-0,2 m modern vägfyllning, därunder lera.	-	-	-
Yta 2	4	4	3	0,4	Hyggesmark	Sand	0-0,1 bleksand, 0,1-0,15 anrikningsslager sand, därunder brunröd sand. Mot botten allt stenigare.	-	-	-
Yta 2	5	3,5	3	0,4	Hyggesmark	Sand	0-0,05 förna, 0,05-0,15 bleksand, därunder sand. Stenig och grusig i botten.	-	-	-
Yta 2	6	4	3	0,2	Hyggesmark	Sand	Schaktning avbröts pga sten. Genomsöktes i ytan.	-	-	-
Yta 2	7	4,5	3	0,15	Hyggesmark	Sand	Schaktning avbröts pga sten.	-	-	-
Yta 2	8	3	3	0,15	Hyggesmark	Sand	Avbröts efter 2 tag pga sten.	-	-	-
Yta 2	9	4	3	0,3	Hyggesmark	Sand	0-0,1 förna, därunder sand. En mindre yta stenfri i ytan i NO. Sten i hela schaktet i botten.	-	-	-
Yta 2	10	4,5	3	0,2	Hyggesmark	Sand	0-0,01 förna, därunder sand. Relativt stenfritt i ytan, mer sten mot botten.	-	-	-
Yta 2	11	5	3	0,4	Hyggesmark	Sand	0-0,1 förna därunder sand. Stenigt, tilltagande mot botten.	-	-	-
Yta 2	12	4,5	3	0,3	Hyggesmark	Sand	0-0,1 förna därunder sand. Stenigt men relativt stenfritt i förhållande till tidigare schakt. Som schakt 11.	-	-	-
Yta 3	13	5	3	0,4	Åker	Sand	0-0,28 sandig humös matjord, 0,28-0,3 sand, därunder siltig sand.	-	-	-
Yta 3	14	5	3	0,4	Åker	Sand	0-0,28 humös sandig matjord, därunder stenig sand.	-	-	-
Yta 3	15	4	3	0,3	Åker	Sand	0-0,25 humös sandig matjord, därunder sand.	-	Ja	-
Yta 3	16	4	3	0,35	Åker	Sand	0-0,25 humös sandig matjord, därunder sand, något siltigare i botten.	-	-	-
Yta 3	17	4	3	0,25	Åker	Lera	0-0,2 mycket lerig matjord, därunder lera.	-	Ja	-
Yta 3	18	4,5	3	0,25	Åker	Lera	0-0,2 mycket lerig matjord, därunder lera.	-	Ja	-
Yta 3	19	4,5	3	0,2	Åker	Lera	0-0,2 mycket lerig matjord, därunder lera.	-	-	-
Yta 3	20	4	3	0,2	Åker	Lera	0-0,2 mycket lerig matjord, därunder lera.	-	-	-
Yta 3	21	4	3	0,4	Åker	Sand	0-0,25 brun humös sand, därunder flammig brungrå sand med kolinslag.	Ja	-	Ja
Yta 3	22	4	3	0,3	Åker	Sand	0-0,2 humös sandig matjord, 0,2-0,3 sand, därunder grusig sand.	-	Ja	-
Yta 3	23	4,5	3	0,3	Åker	Sand	0-0,3 humös sandig matjord, därunder grusig sand med sten.	Ja	-	Ja
Yta 3	24	7	3	0,4	Åker	Sand	0-0,25 humös sandig matjord, 0,25-0,35 humös sand, därunder grusig sand.	-	-	-
Yta 3	25	4	3	0,35	Åker	Sand	0-0,25 humös sandig matjord, därunder lätt grusig och stenig sand.	-	Ja	-
Yta 3	26	4	3	0,3	Åker	Sand	0-0,25 humös sandig matjord, därunder sand.	-	-	-
Yta 3	27	4	3	0,4	Åker	Sand	0-0,25 humös sandig matjord, 0,25-0,35 humös sand, därunder grusig sand. Ficka med ljus fin sand i SV.	-	-	-
Yta 3	28	5	3	0,45	Åker	Sand	0-0,25 humös sandig matjord, i SV ljusgrå sand därunder, i övriga schaktet grusig sand.	Ja	Ja	-
Yta 3	29	4	3	0,25	Åker	Lera	0-0,15 humös lera, därunder lera.	-	-	-
Yta 3	30	4	3	0,25	Åker	Lera	0-0,15 lerig matjord, därunder lera.	-	-	-

Yta	Nr	Längd	Bredd	Djup	Mark	Jordart	Beskrivning	Anl	Fynd	Prov
Yta 3	31	4	3	0,25	Åker	Lera	0-0,1 lerig matjord, därunder lera.	-	-	-
Yta 3	32	4	3	0,3	Åker	Lera	0-0,15 lerig matjord, därunder lera.	-	-	-
Yta 3	33	4	3	0,35	Åker	Sand	0-0,25 humös sandig matjord, därunder stenig sand.	-	Ja	-
Yta 3	34	3,5	3	0,25	Åker	Lera	0-0,2 lerig matjord, därunder lera.	-	-	-
Yta 3	35	4	3	0,3	Åker	Sand	0-0,3 humös sandig matjord, därunder sandig silt.	-	-	-
Yta 3	36	4	3	0,25	Åker	Silt	0-0,25 humöst siltig matjord, därunder silt.	-	-	-
Yta 3	37	4	3	0,25	Åker	Silt	0-0,25 humös siltig matjord, därunder silt.	-	Ja	-
Yta 3	38	4	3,5	0,25	Åker	Sand	0-0,25 humös sandig matjord, därunder sand.	-	Ja	-
Yta 3	39	4	3	0,4	Åker	Sand	0-0,3 humös siltig matjord, därunder grusig silt.	-	Ja	-
Yta 3	40	4	3	0,35	Åker	Lera	0-0,3 humös lerig matjord, därunder lera.	-	-	-
Yta 3	41	4	3	0,35	Åker	Lera	0-0,3 humös lerig matjord, därunder lera.	-	Ja	-
Yta 3	42	4,5	3	0,35	Åker	Sand	0-0,35 humös sandig matjord, därunder stenig sand.	Ja	Ja	Ja
Yta 3	43	4,5	3	0,25	Åker	Sand	0-0,2 humös sandig matjord, därunder sand.	-	Ja	-
Yta 1	44	4	3	0,35	Åker	Lera	0-0,3 humös lerig matjord, därunder lera.	-	-	-
Yta 1	45	4	3	0,3	Åker	Lera	0-0,3 humös lerig matjord, därunder lera.	-	-	-
Yta 1	46	3,5	3	0,2	Skog	Sand	0-0,1 förna därunder grusig sand.	-	-	-
Yta 1	47	4	3	0,2	Skog	Sand	0-0,1 förna därunder grusig sand.	-	-	-
Yta 1	48	4	3	0,2	Skog	Sand	0-0,1 förna därunder grusig sand.	-	-	-
Yta 1	49	4,5	3	0,3	Åker	Lera	0-0,25 humös lerig matjord, därunder grusig lera.	Ja	Ja	Ja
Yta 1	50	4	3	0,25	Åker	Lera	0-0,2 humös lerig matjord, därunder blålera.	-	Ja	-
Yta 1	51	4	3	0,25	Åker	Lera	0-0,2 humös lerig matjord, därunder lera.	-	-	-
Yta 1	52	4	3	0,25	Åker	Lera	0-0,25 humös lerig matjord, därunder grusig lera.	-	Ja	-
Yta 1	53	5	4	0,25	Vall	Lera	0-0,2 humös lerig matjord, därunder lera.	-	Ja	-
Yta 1	54	5	2,5	0,25	Vall	Lera	0-0,25 lera.	-	-	-
Yta 1	55	4,5	2,5	0,25	Vall	Sand	0-0,2 humös sand, därunder svagt siltig sand.	-	-	-
Yta 1	56	4,5	2,5	0,3	Vall	Lera	0-0,25 humös lerig sand, därunder lera.	-	-	-
Yta 3	57	5	2,5	0,4	Skog	Grusig sand	0-0,15 humös stenig sand, därunder grusig stenig sand.	-	-	-
Yta 3	58	5	2,5	0,25	Skog	Grusig sand	0-0,2 humös stenig sand, därunder stenig grusig sand.	-	-	-
Yta 3	59	5	2,5	0,3	Skog	Grusig sand	0-0,2 humös grusig sand, därunder grusig sand med inslag av sten.	-	-	-
Yta 3	60	4	2,5	0,2	Skog	Grusig sand	0-0,1 humös grusig sand, därunder grusig sand med inslag av sten.	-	-	-
Yta 3	61	4	2,5	0,25	Skog	Grusig sand	0-0,1 humös grusig sand, därunder grusig stenig sand.	-	-	-
Yta 3	62	4	2,5	0,2	Skog	Sand	0-0,1 humös sand, därunder sand med inslag av sten.	-	-	-
Yta 3	63	4	2,5	0,3	Skog	Sand	0-0,15 humös sand, därunder stenig grusig sand.	-	-	-
Yta 3	64	5	2,5	0,3	Skog	Sand	0-0,1 humös sand, därunder stenig grusig sand.	Ja	-	-
Yta 3	65	5	2,5	0,25	Skog	Sand	0-0,15 humös sand, därunder stenig grusig sand.	-	-	-

Bilaga 1 – Schakt

Yta	Nr	Längd	Bredd	Djup	Mark	Jordart	Beskrivning	Anl	Fynd	Prov
Yta 3	66	5	2,5	0,25	Skog	Silt	0-0,2 humös siltig sandig matjord, därunder silt.	Ja	Ja	Ja
Yta 3	67	4,5	2,5	0,2	Skog	Sand	0-0,2 stenig, grusig sand.	-	-	-
Yta 3	68	5	2,5	0,2	Skog	Sand	0-0,2 humös sand, därunder grusig sand.	-	-	-
Yta 3	69	5	2,5	0,35	Skog	Sand	0-0,1 humös sand, därunder sand.	Ja	-	Ja
Yta 3	70	4,5	2,5	0,25	Vall	Sand	0-0,15 humös sand, därunder grusig sand.	Ja	-	-
Yta 3	71	5	2,5	0,3	Vall	Sand	0-0,15 humös sand, därunder sand.	-	Ja	-
Yta 3	72	5	2,5	0,3	Skog	Sand	0-0,1 humös sand, därunder grusig sand och berg.	-	-	-
Yta 3	73	5	2	0,2	Skog	Sand	0-0,2 stenig sand, därunder sand.	-	-	-
Yta 3	74	5	2,5	0,3	Skog	Stenig sand	0-0,15 humös stenig sand, därunder mycket stenig sand.	-	-	-
Yta 3	75	5	2,5	0,25	Skog	Stenig sand	0-0,2 humös stenig sand, därunder stenig sand.	Ja	-	Ja
Yta 3	76	4,5	3	0,2	Skog	Sand	0-0,2 humös sand, därunder sand och berg.	-	Ja	-
Yta 3	77	3	1,5	0,25	Skog	Sand	Sand hela vägen. Fynd ned till 0,2 m dj.	-	Ja	-

Illustration 20. Översikt av schakt 12 med Korstorp i bakgrunden. Foto mot nordöst.

Fyndlista. Berga socken, Mariestads kommun, Västra Götalands län. P nr 22021.

<i>Fynd nr</i>	<i>Material</i>	<i>Undertyp</i>	<i>Hemvist, schakt</i>	<i>Yta</i>	<i>Lager</i>	<i>Antal</i>	<i>Kommentar</i>	<i>Fyndstatus</i>
1	Fajans		15	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
2	Porslin		17	3	Matjord	2		Ej tillvarataget
3	Porslin		18	3	Matjord	2		Ej tillvarataget
4	Kvarts	Kärna?	22	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
5	Porslin		22	3	Matjord	4		Ej tillvarataget
6	Stengods		22	3	Matjord	2		Ej tillvarataget
7	Glas		25	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
8	Porslin		28	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
9	Bränd lera		33	3	Matjord	2		Ej tillvarataget
10	Rödgoods		37	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
11	Kvarts	Kärna?	38	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
12	Porslin		39	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
13	Porslin		41	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
14	Porslin		42	3	Matjord	7		Ej tillvarataget
15	Rödgoods		42	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
16	Kritpipa	Skaftdel	42	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
17	Porslin		43	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
18	Porslin		49	1	Matjord	4	Göteborg	Ej tillvarataget
19	Porslin		50	1	Matjord	1		Ej tillvarataget
20	Porslin		52	1	Matjord	1		Ej tillvarataget
21	Porslin		53	1	Matjord	1		Ej tillvarataget
22	Flinta	Avslag	53	1	Matjord	1	Hälleflinta	Ej tillvarataget
23	Porslin		66	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
24	Slagg	Järn	66	3	Matjord	2	Mer i schakt	Ej tillvarataget
25	Porslin		71	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
26	Rödgoods		71	3	Matjord	1		Ej tillvarataget
27	Porslin		76	3	Matjord	4	Anna	Ej tillvarataget
28	Porslin		77	3	Matjord	1	Samt mycket kakel	Ej tillvarataget

Bilaga 3 – Lämningar

Lämnings-nummer	ID	Nr	Beskrivning	Bedömning	Skada	Status
Ingår i L2022:3286	Anl	3	Grop, 0,35 m i diameter, fyllning av brun sand med enstaka kolbitar. Ojämn yta runt, ev borttagna stenar. Plöjningsskador.	-	Ringa åverkan	Ej undersökt
Ingår i L2022:3286	Anl	5	Grop, 0,4x0,5 m stor, ovalt oregelbunden. Fyllning av humös sand med sot och kol.	-	Ej skadad	Ej undersökt
Ingår i L2022:3286	KUL	23	Hägnad, 40 meter lång (N-S), 0,5 m br, 0,4 m h, 0,4-0,6 m st stenar, i 1-2 lager.	-	Ringa åverkan	Ej undersökt
Ingår i L2022:3286	Anl	1	Härd, 0,35 m i diameter, fyllning av sotig sand med kolbitar. Plöjningsskador.	-	Ringa åverkan	Ej undersökt
Ingår i L2022:3286	Anl	10	Härd, 0,6 m i diameter, något humös sand sot, kol och enstaka skärvstenar.	-	Ej skadad	Ej undersökt
Ingår i L2022:3286	Anl	2	Härd, 1,2 x 0,3 m stor, ovalt oregelbunden, framkom i schaktkant och endast delvis framtagna. Fyllning av sotig sand med kol. Plöjningsskador.	-	Ringa åverkan	Ej undersökt
Ingår i L2022:3286	KUL	22	Röjningsröse, 10x6 m st (NO-SV), 0,2-0,8 m st stenar, 1 m h. 3 lager	-	Ringa åverkan	Ej undersökt
Ingår i L2022:3286	KUL	2	Röjningsröse, 15x5 m st (O-V), huvudsakligen bestående av stenar 0,1-0,5 m st, staplade 0,7 m h, i 4 lager. Dessutom 5 stora block upp till 1,5 m st.	-	Ej skadad	Ej undersökt
Ingår i L2022:3286	KUL	10	Röjningsröse, 20x5 m st (NO-SV), flack i N delen med stenar i 1-3 lager. i S toppig med stenar i upp till 5 lager. 0,2-0,7 m st stenar. 0,7 m h i N. 1,5 m h i S.	-	Ej skadad	Ej undersökt
Ingår i L2022:3286	KUL	20	Röjningsröse, 6x6 m st. 0,3-1 m st stenar, 0,4 m h. 2 lager.	-	Ej skadad	Ej undersökt
Ingår i L2022:3286	KUL	21	Röjningsröse, 7x7 m st, huvudsakligen bestående av 0,1-0,4 m st stenar, samt enstaka större block, 0,9 m h. 4 lager.	-	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3216	KUL	32	Vägbank, 2 m br anlagd i slänt. V kanten är 1 m h och uppbyggd av natursten.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3217	KUL	33	Hägnad, 50 m lång, 0,5-1,3 m br, 0,2-0,6 m h, 0,3-1 m st stenar, 1-2 lager. Muren bildar två kortsidor i norr och syd med långsida mot väster och vägbank.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3257	KUL	1	Röjningsröse, 6x6 m s, består huvudsakligen av stenar 0,1-0,4 m st, staplade 0,5 m h, i 2-3 lager. Dessutom ett antal block, upp till 1,5 m st.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3259	KUL	3	Röjningsröse, 4x3 m st (NV-SO), 0,1-0,5 m st stenar, 2 lager, 0,3 m h.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3260	KUL	4	Röjningsröse, 2x1 m st (NO-SV). Bestående av 0,1-0,3 m st stenar, i grop.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3261	KUL	5	Röjningsröse, 4x4 m s, huvudsakligen bestående av 0,3-0,5 m st stenar, troligen 3 lager, 0,6 m h. enstaka större block ca 0,7 m st.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3262	KUL	6	Röjningsröse, 7x4 m st (O-V), 0,3-0,7 m st stenar, minst 2 lager, 0,7 m h.	ÖKL	Ringa åverkan	Ej undersökt
L2022:3263	KUL	7	Röjningsröse, 5x5 m s, 0,3-0,7 m st stenar, 1 lager, 0,3 m h.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3264	KUL	8	Röjningsröse, 5x5 m st, 0,2-0,7 m st stenar, 2 lager, 0,6 m h.	ÖKL	Ringa åverkan	Ej undersökt
L2022:3265	KUL	9	Röjningsröse, 4x3 m st (NO-SV), 0,2-0,6 m st stenar, 0,3 m h. 1 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3267	KUL	11	Röjningsröse, 5x5 m st, huvudsakligen bestående av 0,1-0,5 m st stenar, 0,6 m h. i N 3 större block. 3 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3268	KUL	12	Röjningsröse, 10x6 m st. oregelbunden form (N-S), 0,1-0,7 m st stenar, 2 lager, 0,4 m h. därtill 5 block upplagda på det ursprungliga röset.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3269	KUL	13	Röjningsröse, 10x10 m st, 0,2-0,7 m st samt enstaka större block. 0,7 m h.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt

Lämnings-nummer	ID	Nr	Beskrivning	Bedömning	Skada	Status
L2022:3270	KUL	14	Röjningsröse, 12x8 m st (N-S), 0,1-0,6 m st stenar, enstaka större block. 0,9 m h. minst 3 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3271	KUL	15	Röjningsröse, 6x6 m st, 0,2-0,7 m st stenar, 0,6 m h. 3 lager.	ÖKL	Ringa åverkan	Ej undersökt
L2022:3272	KUL	16	Röjningsröse, 4x4 m st, 0,2-0,7 m st stenar, 0,3 m h. 2 lager. stort block i S.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3273	KUL	17	Röjningsröse, 6x4 m st. (N-S), 0,2-0,7 m st stenar, 0,6 m h. 2 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3274	KUL	18	Röjningsröse, 9x5 m st (O-V), 0,1-0,6 m st stenar, 0,7 m h. 3 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3275	KUL	19	Röjningsröse, 8x3 m st (NV-SO), 0,3-0,6 m st stenar, 0,6 m h. 3 lager.	ÖKL	Ringa åverkan	Ej undersökt
L2022:3276	KUL	24	Röjningsröse, 8x3 m st (NV-SO), 0,2-0,9 m st stenar, 0,6 m h. 2 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3277	KUL	25	Röjningsröse, 3x4 m st (N-S), 0,1-0,5 m st stenar, 0,6 m h. 2 lager	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3278	KUL	26	Röjningsröse, 7x5 m st (N-S), 0,1-0,5 m st stenar, 4 större block i O. 0,9 m h. minst 4 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3279	KUL	27	Röjningsröse, 4x3 m st (NO-SV), 0,5 m h, 0,2-0,4 m st stenar, 2 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3280	KUL	28	Röjningsröse, 6x5 m st (NO-SV), 0,5 m h, 0,2-0,5 m st stenar samt enstaka större block i kanterna. 4 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3281	KUL	29	Röjningsröse, 4x3 m st (O-V), 0,6 m h, 0,2-0,5 m st stenar, 2 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3282	KUL	30	Röjningsröse, 3x3 m st, 0,5 h, 0,2-0,7 m st stenar, 2 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3283	KUL	31	Röjningsröse, 4x2 m st (O-V), 0,5 m h, 0,1-0,5 m st stenar, 2 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3284	KUL	34	Röjningsröse, 4x3 m st (O-V), 0,4 m h. 0,2-0,6 m st stenar, mest mindre. 2-3 lager.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3285	KUL	35	Röjningsröse, 2,5 x 2 m st (NV-SO), 0,3 m h. minst 3 lager, 0,1-0,3 m st stenar	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3286	KUL	36	Gårdstomt, 140x90 m (NO-SV), bestående av 5 röjningsrösen, 3 härdar (Anl 1, 2 & 10), två gropar (Anl 3 & 5), 1 hägnad/terasskant (Kul 23).	Fornlämning	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3287	Anl	4	Härd, 1,30x0,70 m stor, 0,10 m dj Fyllning med sotig sand och kollager 0,07 m tj i väster. Skålad, men ojämn botten, djupast V schaktkanten. Undersökt i schakt, fortsätter utanför schaktet åt väster.	Fornlämning	Ej skadad	Delundersökt
L2022:3288	Anl	6	Kokgrop, 1,4x1,2 m st i schaktet. 4-5 stenar, trol skärviga. Fyllning av sotig silt med kol, omgivande lager lera. Mindre sot- o kolkoncentration, 0,3x0,2 m st, ca 0,4 m NO om anl.	Fornlämning	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3289	Anl	7	Dike, 2,6 m l, 0,15 m dj och 0,5 m br i NO, avtagande bredd mot SV. NO-SV riktning. Mörkfärgad humös sand, Troligen del äldre odlingyta.	ÖKL	Ej skadad	Delundersökt
L2022:3290	Anl	8	Blästbrukslämning, 1,3x0,9 m stor, fyllning av silt med betydande inslag av slagg, sot och kol, enstaka skärviga stenar samt en bit bränd lera.	Fornlämning	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3291	Anl	9	Härd, 1,5x1,2 m st. fyllning av mörkbrun sand med mycket skärvsten av kvarts och kvartsit, i botten ett några centimeter tjockt kollager. Omgiven av rödbrun sand.	Fornlämning	Ej skadad	Delundersökt
L2022:3292	Anl	11	Härd, 0,4 m i diameter, sotig sand med enstaka skärvstenar och ett fåtal kolbitar. Omgiven av stenig/blockig sand.	Fornlämning	Ej skadad	Ej undersökt

Bilaga 3 – Lämningar

Lämnings-nummer	ID	Nr	Beskrivning	Bedömning	Skada	Status
L2022:3293	VGM	67	Röjningsröse, ca 10x5 m st (N-S), närmast rektangulärt, 1, 2 m h. Fyllning av 0,1-0,7 m st stenar.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt
L2022:3294	VGM	68	Röjningsröse, ca 6x6 m st, oregelbundet, 1, 2 m h. Fyllning av 0,2-0,7 m st stenar.	ÖKL	Ej skadad	Ej undersökt

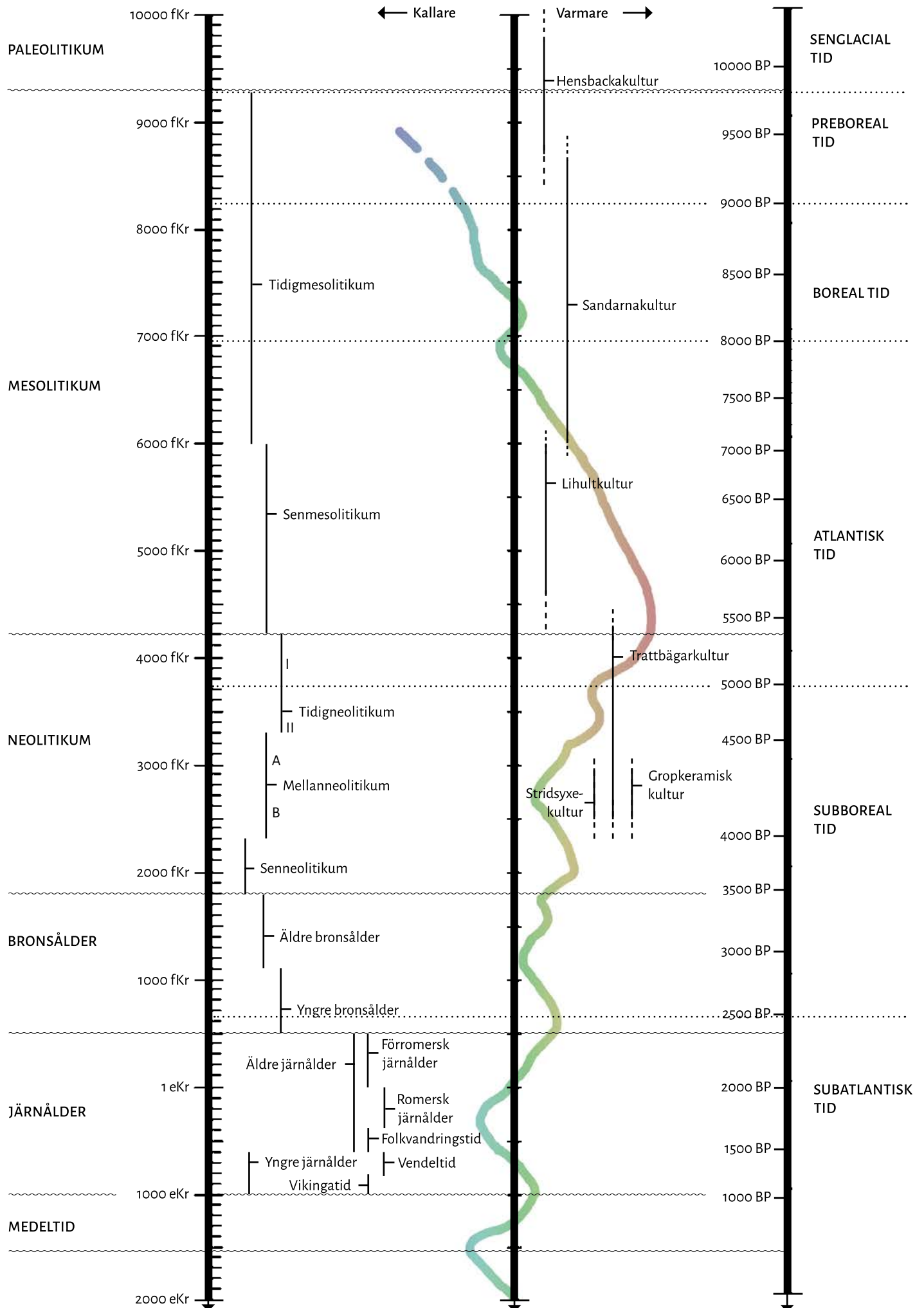
Illustration 21. Genomgång av fynd tillsammans med deltagarna. Foto Frank Leverin, Sveriges Metallsökarförening.

Illustration 22. Linda mäter in anläggning 6, en kokgrop, registrerad som L2022:3288. I bakgrunden syns röjningsröse L2022:3280. Foto mot öst.

Dagens temperatur

← Kallare Varmare →

**Korstorp 2:1 m fl, Berga socken, Mariestads kommun,
Västra Götalands län
Arkeologisk utredning steg 2: Gårdstomt, härdar, kokgrop
och blästbrukslämning**

Kulturlandskapet har utfört en arkeologisk utredning vid Korstorp. Vid utredningen kunde Spirhults gårdstomt från 1600-talet identifieras. Vidare framkom anläggningar i form av eldstäder, en blästbrukslämning och en kokgrop. Området domineras dock av den stora mängd röjningsrösen som finns inom Spirhult.

www.kulturland.se